

A — Działalność Sądu Pierwszej Instancji w 2004 r.

Prezes Bo Vesterdorf

Rok 2004 przyniósł dla Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich ważne zmiany, które pozostawiają ślad w historii europejskiej instytucji wymiaru sprawiedliwości.

Przede wszystkim przystąpienie do Unii Europejskiej dziesięciu nowych państw dało Sądowi możliwość powitania dziesięciu nowych sędziów: E. Cremona, O. Czúcz, I. Wiszniewska-Białecka, I. Pelikánová, D. Šváby, V. Vadapalas, K. Jürimäe, I. Labucka i S. S. Papasavvas złożyli ślubowanie dnia 12 maja 2004 r.; V. Trstenjak uczyniła to dnia 7 lipca tego samego roku.

Po raz drugi w swojej historii kolegium sędziowskie, na które początkowo składało się dwunastu sędziów, powiększyło swój skład. Odtąd Sąd liczy 25 członków, czyli na jedno Państwo Członkowskie przypada jeden sędzia.

Kadencja wielu sędziów, których część została niedawno mianowana, wygaśa w dniu 31 sierpnia 2004 r. Decyzją z dnia 14 lipca 2004 r. przedstawiciele rządów Państw Członkowskich Unii Europejskiej odnowili na okres od 1 września 2004 r. do 31 sierpnia 2010 r. mandaty następujących członków: B. Vesterdorfa, V. Tiili, J. Aziziego, M. Jaegera, A. W. H. Meija, M. Vilarasa, M. E. Martins de Nazaré Ribeiro, F. Dehousse'a, O. Czúcza, I. Wiszniewskiej-Białeckiej, D. Šváby'ego, K. Jürimäe i S. S. Papasavvasa.

Ze względu na rozszerzenie Unii Europejskiej zmieniony został regulamin Sądu, tak aby podnieść z jedenastu do trzynastu liczbę sędziów wchodzących w skład wielkiej izby (Dz.U. 2004, L 127, str. 108). Podobnie zmieniono przepisy dotyczące języków postępowania: od dnia 1 maja 2004 r. można wnosić skargi w 21 różnych językach – 20 językach oficjalnych oraz irlandzkim (Dz.U. 2004, L 132, str. 3).

Organizacja i działanie Sądu zostały dostosowane do potrzeb wynikających z większej liczby sędziów. W początkowym okresie od dnia 1 maja do 31 sierpnia 2004 r. nowi sędziowie zostali włączeni do pięciu istniejących składów trzyosobowych. Każdy ze składów trzyosobowych został więc uzupełniony o dwóch sędziów i w ten sposób stworzone zostały powiększone izby. W dalszym okresie Sąd postanowił utrzymać w roku sądowym 2004/2005 strukturę polegającą na pięciu izbach złożonych z pięciu sędziów. Stąd w bieżącym roku sądowym każda z pięciu izb zasiada w składzie trzech sędziów w dwóch różnych z góry określonych konfiguracjach, którym przewodniczy prezes izby.

Czterem z pięciu izb składających się z pięciu sędziów przewodniczą prezesi, których grono sędziów wybrało spośród siebie we wrześniu 2004 r. na okres trzech lat. Są to prezesi Jaeger, Pirrung, Vilaras i Legal. Wspomniane wybory prezesów izb, które odbyły się po raz pierwszy dnia 10 września 2004 r. zgodnie z art. 15 regulaminu Sądu, były następstwem wejścia w życie w dniu 1 lutego 2003 r. nowego Protokołu w sprawie Statutu Trybunału Sprawiedliwości (art. 50).

Piątej pięcioosobowej izbie przewodniczy Prezes Trybunału, którego wybór na trzyletnią kadencję (tj. do 31 sierpnia 2007 r.) miał miejsce dnia 8 września 2004 r. Z uwagi na to,

że Prezes Trybunału nie zasiada w izbie złożonej z trzech sędziów, izbie tej przewodniczy wchodzący w jej skład sędzia Cooke.

Dalej rozpoczęto wprowadzanie reform, które stały się możliwe dzięki Traktatowi z Nicei. Artykuł 225 Traktatu WE w brzmieniu nadanym Traktatem z Nicei, który wszedł w życie dnia 1 lutego 2003 r., stanowi, że Sąd jest właściwy do rozpoznawania w pierwszej instancji wszystkich skarg bezpośrednich, z wyjątkiem skarg powierzonych izmom sądowym lub skarg zastrzeżonych na mocy Statutu dla Trybunału Sprawiedliwości.

Rada z jednej strony zmieniła Protokół w sprawie Statutu Trybunału Sprawiedliwości, a z drugiej strony przewidziała utworzenie jednej „izby sądowej”.

Po pierwsze, dnia 26 kwietnia 2004 r. Rada przyjęła decyzję 2004/407/WE, Euratom w sprawie zmiany art. 51 i 54 Protokołu w sprawie Statutu Trybunału Sprawiedliwości [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. L 132, str. 5; sprostowanie Dz.U. L 194, str. 3). W wyniku nowego podziału skarg bezpośrednich między Trybunał i Sąd, obowiązującego od dnia 1 czerwca 2004 r., skargi o stwierdzenie nieważności oraz na bezczynność wniesione przez Państwa Członkowskie, a skierowane przeciwko aktowi lub zaniechaniu Komisji¹ należą do właściwości Sądu. To samo dotyczy skarg wniesionych przez Państwa Członkowskie przeciwko:

- decyzjom Rady w dziedzinie pomocy państwa;
- aktom Rady przyjętym na mocy rozporządzenia tej instytucji, dotyczącego środków ochrony handlowej;
- aktom Rady, poprzez które sprawuje ona swe kompetencje wykonawcze;
- aktom Europejskiego Banku Centralnego.

Ze względu na ten nowy podział kompetencji w dziedzinie skarg bezpośrednich sprawy wniesione początkowo do Trybunału, lecz w których nie została jeszcze zamknięta procedura pisemna, przede wszystkim z dziedziny pomocy państwa oraz EFOGR, zostały przekazane do Sądu.

Po drugie, Rada Unii przyjęła w dniu 2 listopada 2004 r. decyzję 2004/752/WE, Euratom ustanawiającą Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej (Dz.U. L 333, str. 7). Ta reforma, do której drogę również otworzył Traktat z Nicei (art. 220 WE i 225 A WE; art. 136 EWWiS i art. 140 B EWWiS, zob. też deklaracja nr 16 dołączona do Traktatu z Nicei), była bardzo pożądana przez Sąd z racji szczególnego charakteru tej dziedziny sporów oraz obciążenia, spodziewanego w następstwie stosowania przepisów nowego regulaminu pracowniczego. Zadaniem tego nowego wyspecjalizowanego sądu, złożonego z siedmiu sędziów, będzie orzekanie w sporach dotyczących służby publicznej Unii Europejskiej. Obecnie zajmuje się tym Sąd. Od decyzji Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej przysługiwać będzie ograniczone do kwestii prawnych odwołanie do Sądu oraz, w drodze wyjątku, kontrola Trybunału Sprawiedliwości, na warunkach i w zakresie określonym przez Statut. Powinien on rozpocząć urzędowanie w trakcie 2005 r.

¹ Z wyjątkiem aktów Komisji dotyczących wzmocnionej współpracy w ramach Traktatu WE.

Wreszcie na komentarz zasługują statystyki za rok 2004. Liczba zarejestrowanych spraw nadal wzrastała, tak jak było to stale dostrzegalne od wielu lat, aż sięgnęła 536 (wobec 466 w 2003 r.). Ten wzrost jest po części spowodowany faktem, że od 1 czerwca 2004 r. Sąd jest właściwy do orzekania w sprawach dotyczących skarg bezpośrednich wniesionych przez Państwa Członkowskie (zob. wyjaśnienia wyżej). Z tego tytułu otrzymano 48 dodatkowych spraw, w tym 21 spraw, których przekazanie zarządził Trybunał, i 27 nowych spraw, które wniosły Państwa Członkowskie. Ciągłe wzrasta w wielkościach bezwzględnych liczba sporów dotyczących wspólnotowych znaków towarowych (wniesiono 110 spraw, czyli o 10 więcej niż w 2003 r.), tak iż stanowią one wielkość względną 21% całkowitej liczby nowych spraw. Największą liczbę spraw stanowią, jak co roku od 2000 r., sprawy pracownicze: zarejestrowano 146 nowych spraw (tj. 27% wszystkich nowych spraw).

Liczba załatwionych spraw, która wynosi 361, jest bardzo zbliżona do liczby z 2003 r. (339), przy czym w 76% tych spraw orzekały izby złożone z trzech sędziów, w 18% izby złożone z pięciu sędziów, a w 4% Sąd w składzie jednoosobowym. Należy więc stwierdzić, że powiększenie kolegium sędziowskiego nie pozwoliło jeszcze na znaczący wzrost ilości rocznie załatwianych spraw.

Liczba spraw w toku przekroczyła krytyczny próg 1 000 spraw i wynosi, na dzień 31 grudnia 2004 r., 1 174 sprawy. Ta ilość spraw w obecnym stanie rzeczy odpowiada ponadtrzyletniej działalności Sądu.

Co się tyczy średniego czasu trwania postępowania, wydłużył się on nieznacznie w porównaniu z trzema ubiegłymi latami: w 2004 r. średnia długość postępowania wynosiła 22,6 miesiąca, poza sprawami dotyczącymi dziedzin szczególnych, tj. własności intelektualnej i służby publicznej Unii Europejskiej.

Tryb przyspieszony zastosowano w bardzo niewielkiej liczbie spraw, zostały w nim rozpoznane w ciągu roku dwie sprawy na trzynaście złożonych wniosków.

Poniżej omówione zostały kierunki orzecznictwa w następującej kolejności tematycznej: spory dotyczące legalności (I), odszkodowań (II) oraz środków tymczasowych (III).

I. Spory dotyczące legalności

Rozpoznanie sprawy co do meritum zakłada, iż jest ona dopuszczalna. Prezentacja spraw, w których rozpatrywano kwestię dopuszczalności skarg o stwierdzenie nieważności (B), poprzedza więc omówienie istotnych zagadnień materialnoprawnych (od C do H). Te ostatnie prezentowane są w ramach dziedzin, do których należą. Poniższe omówienie nie obejmuje wszystkich spornych dziedzin podlegających Sądowi, nie ma więc ono charakteru wyczerpującego².

² Opracowanie niniejsze nie porusza w szczególności tematu orzeczeń w sprawach celnych, w zakresie, w jakim chodzi głównie o przypadki stosowania mocno utrwalonych rozwiązań do poszczególnych sytuacji (w szczególności wyroki z dnia 12 lutego 2004 r. w sprawie T-282/01 *Aslantrans przeciwko Komisji*, z dnia 21 września 2004 r. w sprawie T-104/02 *Société française de transports Gondrand Frères przeciwko Komisji* i z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie T-332/02 *Nordspedizionieri di Danielis Livio & C. i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze). Tak samo i z tych samych

Niektóre zagadnienia natury proceduralnej zostaną zaprezentowane w oddzielnej pozycji (A), gdyż poruszone w nich kwestie zasługują na głębszą uwagę.

A. Zagadnienia proceduralne

1. Postępowanie w trybie zaocznym

Wyroki zaoczne wydawane są niezmiernie rzadko. Wymagane jest do tego, by pozwany, któremu skarga została właściwie doręczona, nie złożył odpowiedzi na skargę w przepisanej formie i w przepisany terminie oraz by skarżący wystąpił do Sądu o wydanie wyroku zaocznego.

W myśl tych zasad Sąd orzekł w braku przedstawienia przez Komisję odpowiedzi na skargę w wyznaczonym terminie uwzględnienie powództwa pięciu banków, na które nałożona została grzywna za udział w porozumieniu dotyczącym prowizji pobieranej od operacji wymiany banknotów na walutę strefy euro. Wyrokami z dnia 14 października 2004 r. *Bayerische Hypo- und Vereinsbank przeciwko Komisji* (T-56/02, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), *Dresdner Bank przeciwko Komisji* (T-44/02, nieopublikowany w Zbiorze), *Vereins- und Westbank przeciwko Komisji* (T-54/02, nieopublikowany w Zbiorze), *Deutsche Verkehrsbank przeciwko Komisji* (T-60/02, nieopublikowany w Zbiorze) oraz *Commerzbank przeciwko Komisji* (T-61/02, nieopublikowany w Zbiorze) Sąd stwierdził nieważność decyzji Komisji³, uznawszy, że żądania stron wydają się zasadne. Zdaniem Sądu okoliczności przedstawione przez skarżących w skardze powalały mu uznać, że istnienie rzekomego porozumienia nie zostało dostatecznie udowodnione, zarówno w zakresie ustalania cen usług wymiany gotówki w walutach strefy euro, jak i w zakresie sposobów ich naliczania. Łączna wysokość grzywien nałożonych na te pięć banków przez Komisję wynosiła ponad 100 milionów euro.

Jak pozwalają na to stosowne przepisy, Komisja złożyła przeciwko tym wyrokom sprzeciw.

2. Podniesienie z urzędu zarzutu dotyczącego porządku publicznego

Wspólnotowy sąd może, a nawet powinien, zbadać z urzędu zarzut dotyczący porządku publicznego. Zarzut taki może więc zostać podniesiony przez strony na każdym etapie

powodów opracowanie to nie opisuje orzeczeń dotyczących stwierdzenia nieważności decyzji w sprawie zmniejszenia lub cofnięcia wspólnotowego wsparcia przyznanego czy to z tytułu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) (wyrok z dnia 14 września 2004 r. w sprawie T-290/02 *Ascontex przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), czy to Sekcji Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) [(wyrok z dnia 28 stycznia 2004 r. w sprawie T-180/01 *Euroagri przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, odwołanie w toku (sprawa C-153/04 P)].

³ Decyzja Komisji 2003/25/WE z dnia 11 grudnia 2001 r. odnośnie do postępowania na mocy art. 81 Traktatu WE – Sprawa COMP/E-1/37.919 (przedtem 37.391) – Opłaty bankowe za wymianę walut strefy euro – Niemcy [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. 2003, L 15, str. 1).

postępowania, czy tyczy się on dopuszczalności skargi, czy też legalności zaskarżonego aktu.

W ten sposób Sąd rozpatrywał z urzędu, czy zachodzi niedopuszczalność skargi ze względu na porządek publiczny dotyczącej następujących kwestii: zachowania terminu wniesienia skargi (wyrok z dnia 28 stycznia 2004 r. w sprawach T-142/01 i T-283/01 *OPTUC przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), zaskarżalności spornego aktu (postanowienia z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie T-308/02 *SGL Carbon przeciwko Komisji* i z dnia 13 lipca 2004 r. w sprawie T-29/03 *Comunidad Autónoma de Andalucía przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze), interesu strony skarżącej w uzyskaniu stwierdzenia nieważności zaskarżonego aktu (wyrok z dnia 28 września 2004 r. w sprawie T-310/00 *MCI przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze) czy też legitymacji procesowej (wyroki z dnia 7 lipca 2004 r. w sprawie T-107/01 i T-175/01 *Sacilor-Lormines przeciwko Komisji* oraz z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie T-27/02 *Kronofrance przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze).

Sąd rozpoznał również, jako dotyczący porządku publicznego, zarzut wywiedziony z naruszenia istotnych wymogów proceduralnych, do których zalicza się brak uzasadnienia lub niedostateczne uzasadnienie zaskarżonego aktu [wyrok z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze, pkt 126 i 210; odwołanie w toku (sprawa C-411/04 P)]. Sąd uznał natomiast, że ponieważ naruszenie prawa do obrony jest ze swej istoty bezprawnością subiektywną, to nie mieści się ono w zakresie naruszenia istotnych form proceduralnych, a zatem nie powinno być podnoszone z urzędu [wyrok z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawach T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00 *JFE Engineering i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze, pkt 425; odwołanie w toku (sprawy C-403/04 P, C-405/04 P i C-407/04 P)].

3. W przedmiocie kosztów

Gdy strona przegrywa sprawę przed Sądem, zasadniczo zostaje obciążona, oprócz kosztów własnych, kosztami strony przeciwnej. Zgodnie z regulaminem Sądu podlegające zwrotowi koszty są ograniczone z jednej strony do kosztów poniesionych przez strony w związku z postępowaniem przed Sądem, a z drugiej strony, do kosztów, które były w tym celu konieczne.

Suma kosztów, które mają podlegać zwrotowi, jest częstym powodem sporów. I tak Komisja uznała za zawyżone sumy, których zażądali od niej przedstawiciele przedsiębiorstw Airtours i Schneider Electric po stwierdzeniu przez Trybunał nieważności decyzji zakazujących odpowiednio przedsiębiorstwu Airtours nabycia przedsiębiorstwa First Choice (wyrok z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie T-342/99 *Airtours przeciwko Komisji*, Rec. str. II-2585), a przedsiębiorstwu Schneider Electric nabycia przedsiębiorstwa Legrand (wyrok z dnia 22 października 2002 r. w sprawie T-310/01 *Schneider Electric przeciwko Komisji*, Rec. str. II-4071) oraz decyzji nakazującej podział przedsiębiorstw (wyrok z dnia 22 października 2002 r. w sprawie T-77/02 *Schneider Electric przeciwko Komisji*, Rec. str. II-4201).

W postanowieniu z dnia 28 czerwca 2004 r. *Airtours przeciwko Komisji* (T-342/99 DEP, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze) Sąd zauważa, że suma, której zwrotu żąda od

Komisji Airtours wynosi ponad 1,7 miliona funtów szterlingów (GBP). Komisja ze swej strony wyceniła koszty poniesione przez Airtours początkowo na 130 000 GBP, a później na 170 000 GBP.

W celu ustalenia sumy, która ma być zwrócona, Sąd orzeka w szczególności, że gdy klient postanawia, iż będzie go reprezentował jednocześnie solicitor i barrister, nie jest wykluczone, aby honoraria należne jednemu i drugiemu z nich zostały uznane za wydatki konieczne poczynione w związku z postępowaniem. Niemniej jednak Sąd uważa się w tych okolicznościach za zobowiązanego do zbadania, do jakiego stopnia usługi świadczone przez wszystkich tych prawników były niezbędne dla przebiegu postępowania sądowego, oraz do upewnienia się, że zatrudnienie obu kategorii prawników nie pociągnęło za sobą niepotrzebnego podwojenia kosztów. Otóż w omawianej sprawie po części tak było.

Sąd uznaje również, że przede wszystkim ekonomiczny charakter oceny przeprowadzanej przez Komisję w ramach kontroli koncentracji może uzasadniać dodatkowe, w stosunku do pracy prawników, udział doradców lub ekspertów ekonomicznych wyspecjalizowanych w tej dziedzinie i rodzić w ten sposób wydatki, które mogą podlegać zwrotowi. Koszty tego rodzaju Sąd uznał jednak za nadmierne.

Wreszcie, gdy strona skarżąca podlega podatkowi od wartości dodanej, tak jak miało to miejsce w przypadku przedsiębiorstwa Airtours, ma ona prawo do zwrotu przez organy podatkowe podatku od wartości dodanej zapłaconego od towarów i usług, które nabywa. Ponieważ podatek ten nie stanowi dla niej wydatku, nie może ona domagać się od Komisji zwrotu podatku zapłaconego od wydatków podlegających zwrotowi.

Mając na względzie te rozważania, jak również wagę sprawy w odniesieniu do wspólnotowego prawa konkurencji, liczne i złożone zagadnienia ekonomiczne i prawne, które były analizowane przez prawników, interes gospodarczy, który dla przedsiębiorstwa Airtours przedstawiała ta sprawa, oraz ilość pracy, jakiej postępowanie w tym sporze przysporzyło doradcom prawnym i ekonomicznym, Sąd ustalił całkowitą sumę kosztów, które mają być zwrócone Airtours na nieco poniżej 490 000 GBP.

Postanowieniem z dnia 29 października 2004 r. *Schneider Electric przeciwko Komisji* (T-310/01 DEP, niepublikowane w Zbiorze) Sąd ustalił sumę, która ma być zwrócona przedsiębiorstwu Schneider Electric, gdyż Komisja odmówiła zwrotu około 830 000 euro, których żądano głównie z tytułu honorariów i wydatków bieżących prawników Schneider Electric poniesionych w związku z postępowaniem w sporze, które doprowadziło do stwierdzenia nieważności decyzji zakazującej koncentracji między przedsiębiorstwami Schneider Electric i Legrand.

Nawet uznając wysoki stopień złożoności sprawy, wysoką z gospodarczego punktu widzenia stawkę dla strony skarżącej, znaczenie sprawy w prawie wspólnotowym oraz złożoność zagadnień ekonomicznych i prawnych, które zostały w niej poruszone, Sąd uznał, że liczba godzin pracy podana przez adwokatów na poparcie swojego żądania była przesadzona. W świetle wszystkich okoliczności całkowita suma kosztów została sprowadzona do niecałych 420 000 euro.

Z tych samych względów suma kosztów przypadających na postępowanie w przedmiocie środków tymczasowych oraz postępowanie, które doprowadziło do stwierdzenia nieważności

decyzji nakazującej przedsiębiorstwu Schneider pozbycie się w całości aktywów posiadanych w przedsiębiorstwie Legrand, oceniana na ponad 830 000 euro, została ustalona na niecałe 427 000 euro (postanowienie z dnia 29 października 2004 r. w sprawie T-77/02 DEP *Schneider Electric przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze).

B. Dopuszczalność skarg wniesionych na mocy art. 230 WE

Zgodnie z art. 230 akapit czwarty WE „[k]ażda osoba fizyczna lub prawna może wnieść [...] skargę na decyzje, których jest adresatem, oraz na decyzje, które mimo przyjęcia w formie rozporządzenia lub decyzji skierowanej do innej osoby dotyczą jej bezpośrednio i indywidualnie”.

W akapicie piątym artykuł ten stanowi, że skargę o stwierdzenie nieważności należy wnieść w terminie dwóch miesięcy, stosownie do przypadku, od daty publikacji aktu lub jego notyfikowania skarżącemu lub, w razie ich braku, od daty powzięcia przez niego wiadomości o tym akcie.

1. Akty mogące stanowić przedmiot skargi

Z ustalonego orzecznictwa wynika, że jedynie środki wywołujące wiążące skutki prawne, które wywierają wpływ na interesy skarżącego, zmieniając w sposób dostatecznie istotny jego sytuację prawną, stanowią akty lub decyzje mogące być przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności w rozumieniu art. 230 WE.

Natomiast, jak wspomniano w postanowieniu z dnia 29 kwietnia 2004 r. *SGL Carbon przeciwko Komisji* (T-308/02, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze), czysto deklaratorywny akt potwierdzający wcześniejszą decyzję, która nabrała mocy ostatecznej, nie podlega zaskarżeniu. To samo tyczy się aktu, który nie zawiera żadnych nowych elementów w stosunku do wcześniejszej decyzji i który nie został poprzedzony ponowną analizą sytuacji adresata tej decyzji. Niemniej jednak Sąd wyjaśnia, że deklaratorywny charakter aktu lub jego brak nie może być rozpatrywany wyłącznie na podstawie treści tego aktu w porównaniu z treścią wcześniejszej decyzji, którą miałby on potwierdzać. Należy bowiem ocenić również charakter zaskarżonego aktu w stosunku do rodzaju żądania, na które stanowił on odpowiedź. W szczególności jeżeli akt jest odpowiedzią na wniosek, w którym powoływano się na nowe istotne okoliczności faktyczne i w którym zwracano się do instytucji o ponowne rozpatrzenie wcześniejszej sytuacji, nie można uznać, że akt ten ma charakter czysto deklaratorywny, w zakresie w jakim stanowi on również w przedmiocie tych okoliczności faktycznych i zawiera zatem element nowy w stosunku do poprzedniej decyzji. Sąd uznaje, że Komisja miała rację twierdząc, że pismo, które wysłała do skarżącej, było pozbawione mocy decyzyjnej, gdyż informacje finansowe dostarczone przez skarżącą, chociaż były nowe, to nie mogły w istotny sposób zmienić sytuacji prawnej, która była określona w momencie, gdy poprzednia decyzja stała się ostateczna.

Ponadto Sąd uznał, że w ramach skargi o stwierdzenie nieważności, gdy akt ma charakter odmowny, to należy rozpatrywać go pod kątem charakteru żądania, na które stanowi on

odpowieź. W szczególności odmowa wycofania lub zmiany aktu wydana przez instytucję wspólnotową może sama w sobie stanowić akt podlegający kontroli legalności zgodnie z art. 230 WE tylko wtedy, gdy akt, którego wycofania lub zmiany odmawia instytucja wspólnotowa, sam mógłby być zaskarżony na mocy tego przepisu (postanowienia z dnia 15 marca 2004 r. w sprawie T-139/02 *Instituto N. Avgerinopoulou i in. przeciwko Komisji* i z dnia 13 lipca 2004 r. w sprawie T-29/03 *Comunidad Autónoma de Andalucía przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze). W tym względzie Sąd ocenia w powołanym wyżej postanowieniu *Comunidad Autónoma de Andalucía przeciwko Komisji*, że pismo dyrektora generalnego Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF), w którym poinformował on skarżącą o braku możliwości wszczęcia postępowania w sprawie jej zażalenia dotyczącego raportu końcowego opracowanego na zakończenie zewnętrznego dochodzenia i przekazanego właściwym władzom hiszpańskim zgodnie z art. 9 rozporządzenia nr 1073/1999⁴, nie może być uważane za decyzję mogącą być przedmiotem skargi, gdyż raport ten nie stanowi środka wywołującego wiążące skutki prawne, które wywierają wpływ na interesy skarżącego, lecz niewiążące prawnie zalecenie lub opinię.

2. Termin wniesienia skargi

Choć Sąd zmuszony był badać zachowanie terminu wniesienia skargi przy okazji większej ilości orzeczeń [wyrok z dnia 28 stycznia 2004 r. w sprawach T-142/01 i T-283/01 *OPTUC przeciwko Komisji* oraz postanowienie z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie T-264/03 *Schmoldt i in. przeciwko Komisji*; odwołanie w toku (sprawa C-342/04 P), dotychczas nieopublikowane w Zbiorze], to na uwagę zasługuje postanowienie z dnia 9 listopada 2004 r. *FNICGV przeciwko Komisji* (T-252/03, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze).

Sąd, do którego skargę wniosła Fédération nationale de l'industrie et des commerces en gros des viandes (FNICGV) w celu uzyskania na podstawie art. 229 WE uchylecia grzywny, która została na nią nałożona przez Komisję za naruszenie zasad konkurencji⁵, zauważa, że ten artykuł Traktatu nie sankcjonuje „nieograniczonego prawa orzekania” jako samodzielnego rodzaju skargi. Przepis ten, stanowiący, iż „[r]ozporządzenia uchwalone wspólnie przez Parlament Europejski i Radę, i przez Radę, na mocy postanowień [...] Traktatu [WE], mogą przyznać Trybunałowi Sprawiedliwości nieograniczone prawo orzekania w odniesieniu do kar przewidzianych w tych rozporządzeniach”, nie jest bowiem wymieniony w art. 225 ust. 1 WE w brzmieniu nadanym Traktatem z Nicei pośród skarg należących do właściwości Sądu.

Z uwagi na to, że sądy wspólnotowe mogą korzystać z owego nieograniczonego prawa orzekania jedynie w ramach kontroli aktów wspólnotowych, a w szczególności w ramach skarg o stwierdzenie nieważności, wniesienie skargi mającej na celu uzyskanie od sądu, by uczynił użytek ze swego nieograniczonego prawa orzekania, musi nastąpić

⁴ Rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz.U. L 136, str. 1).

⁵ Decyzja Komisji 2003/600/WE z dnia 2 kwietnia 2003 r. odnośnie do postępowania na mocy art. 81 Traktatu WE (Sprawa COMP/C.38.279/F3 – Francuska wołowina) [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. L 209, str. 12).

z zachowaniem terminu ustalonego w art. 230 akapit piąty WE, co nie miało miejsca w omawianej sprawie ⁶.

3. Interes prawny

Sprawa pomiędzy MCI, dawniej WorldCom, a Komisją pozwoliła Sądowi stwierdzić, że MCI miała interes w uzyskaniu stwierdzenia nieważności decyzji Komisji zakazującej jej połączenia z przedsiębiorstwem Sprint i to nawet, gdy decyzja ta została wydana po wycofaniu zgłoszenia.

W tym konkretnym przypadku Sąd w swym wyroku z dnia 28 września 2004 r. *MC/ przeciwko Komisji* (T-310/00, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) uznaje, że skarżąca ma interes prawny w uzyskaniu stwierdzenia nieważności aktu, w którym Komisja odmawia uznania, iż oświadczenie stron stanowi oficjalne wycofanie się ze zgłoszonego porozumienia, mimo że skarżąca na próżno próbowała zapobiec przyjęciu tego aktu, oficjalnie deklarując rezygnację ze zgłoszonej koncentracji, będącej jego przedmiotem. Dodaje, iż tak długo, jak obowiązuje decyzja Komisji, istnieje przeszkoda dla połączenia przedsiębiorstwa z drugą stroną zgłoszonej czynności, w każdym razie w układzie i na warunkach przedstawionych w zgłoszeniu, w razie, gdyby ponownie przedsiębiorstwo to miało taki zamiar w przyszłości. Fakt, że przedsiębiorstwo niekoniecznie ma taki zamiar lub że być może go nie zrealizuje, stanowi w tym względzie całkowicie subiektywną okoliczność, której nie można brać pod uwagę przy rozpatrywaniu jego interesu prawnego do wszczęcia postępowania w sprawie o stwierdzenie nieważności aktu, który bezspornie wywołuje wiążące skutki prawne, które wywierają wpływ na jego interesy, zmieniając w sposób dostatecznie określony jego sytuację prawną.

4. Legitymacja procesowa

Co się tyczy warunków, w których uznaje się, że akt, którego stwierdzenia nieważności domaga się skarżący, dotyczy go bezpośrednio, przypomniane zostało, że wspólnotowy akt dotyczy podmiotu prywatnego bezpośrednio, jeżeli wywołuje bezpośrednio skutki dla sytuacji prawnej tego podmiotu prywatnego oraz jeżeli jego wykonanie nie pozostawia żadnego zakresu swobodnego uznania adresatom tego aktu, gdyż ma ono całkowicie automatyczny charakter i wynika jedynie z prawa wspólnotowego, bez zastosowania innych pośrednich regulacji. Powołane wyżej postanowienie z dnia 15 marca 2004 r. *Institouto N. Avgerinopoulou i in. przeciwko Komisji* oraz postanowienie z dnia 8 lipca 2004 r. *Regione Siciliana przeciwko Komisji* [T-341/02, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze; odwołanie w toku (sprawa C-417/04 P)] odrzucają z braku bezpośredniego interesu, w jednym przypadku skargę mającą na celu stwierdzenie nieważności decyzji Komisji adresowanej do Republiki Greckiej w sprawie zatwierdzenia projektu programu operacyjnego w rozumieniu rozporządzenia w sprawie funduszy strukturalnych ⁷,

⁶ Inne skargi wniesione przeciwko decyzji, o której mowa w powyższej notce, nadal są w toku postępowania przed Sądem (*Fédération nationale de la coopération bétail et viande przeciwko Komisji*, T-217/03 i *FNSEA i in. przeciwko Komisji*, T-245/03).

⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych (Dz.U. L 161, str. 1).

wniesioną przez podmioty prywatne nieznajdujące się wśród bezpośrednich beneficjentów planowanych działań, a w drugim skargę mającą na celu stwierdzenie nieważności decyzji Komisji adresowanej do Republiki Włoskiej w sprawie zamknięcia pomocy finansowej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), dotyczącej projektu autostrady z Messyny do Palermo, wniesionej przez właściwą do realizacji projektu władzę, tj. region Sycylii. W obu postanowieniach Sąd stwierdza, że władzom krajowym przysługuje swoboda oceny przy wykonywaniu zaskarżonych aktów.

Jeśli chodzi o warunki, w jakich uznaje się, że akt, którego stwierdzenia nieważności domaga się skarżący, a którego nie jest on adresatem, dotyczy go indywidualnie, należy stwierdzić, że nowa wykładnia kryterium indywidualnego oddziaływania na skarżących, przyjęta w wyroku z dnia 3 maja 2002 r. *Jégo-Quéré przeciwko Komisji* (T-177/01, Rec. str. II-2365) została już w oczywisty sposób zarzucona. Rzeczywiście odkąd Trybunał postanowił potwierdzić swą wykładnię pojęcia osoby, której akt dotyczy indywidualnie w wyroku z dnia 25 lipca 2002 r. *Unión de Pequeños Agricultores przeciwko Radzie* (C-50/00 P, Rec. str. I-6677; zob. także wyrok Trybunału z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie C-263/02 P *Komisja przeciwko Jégo-Quéré*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, uchylający powołany wyżej wyrok Sądu z dnia 3 maja 2002 r.), w toczących się przed nim sprawach Sąd rozpatruje pojęcie osoby, której akt dotyczy indywidualnie poprzez odniesienie do wzorca ustanowionego wyrokiem Trybunału z dnia 15 lipca 1963 r. *Plaumann przeciwko Komisji* (25/62, Rec. str. 197). Osoba fizyczna lub prawna może zatem twierdzić, iż akt, którego nie jest adresatem, dotyczy jej indywidualnie jedynie w przypadku, gdy dany akt dotyka jej z racji pewnych właściwych jej cech lub stanu faktycznego, który wyodrębnia ją spośród wszystkich innych osób i który w ten sposób wyróżnia ją w sposób analogiczny do adresata.

Gdy osobą prawną, która wnosi skargę, jest stowarzyszenie przedsiębiorstw, może ono, jeżeli uczestniczyło w procedurze prowadzącej do przyjęcia zaskarżonego aktu, zostać dopuszczone do wszczęcia postępowania w co najmniej trzech rodzajach przypadków: gdy przepis prawny wyraźnie przyznaje mu pewne zdolności o charakterze proceduralnym; gdy samo to stowarzyszenie wyróżnia się z racji oddziaływania wywieranego na jego własne interesy jako organizacji, a w szczególności jeżeli jego pozycja jako negocjatora została naruszona aktem, co do którego wniesiono o stwierdzenie jego nieważności; lub gdy reprezentuje ono interesy przedsiębiorstw, które same byłyby zdolne do wszczęcia postępowania. W postanowieniach z dnia 10 maja 2004 r. *Bundesverband der Nahrungsmittel- und Speiseresteverwertung i Kloh przeciwko Parlamentowi i Radzie* (T-391/02, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze) oraz wspomnianym wyżej *Schmoldt i in. przeciwko Komisji* Sąd odmówił w szczególności przyznania, iż skarżące stowarzyszenia miały charakter negocjatorów, jasno wpisany i ściśle związany z przedmiotem zaskarżonego aktu.

a) Decyzje

W dziedzinie pomocy państwa skargi zmierzają głównie do stwierdzenia nieważności bądź to decyzji podjętej bez wszczynania formalnej procedury dochodzenia określonej w art. 88 ust. 2 WE, bądź decyzji wydanej na zakończenie tej procedury. Z uwagi na to, że decyzje te adresowane są do danego Państwa Członkowskiego, po stronie

przedsiębiorstwa, które nie jest jej adresatem leży udowodnienie, że akt ten dotyczy go bezpośrednio i indywidualnie.

Gdy Komisja bez wszczęcia formalnej procedury dochodzenia stwierdza podczas wstępnego badania, że pomoc państwa jest zgodna ze wspólnym rynkiem, powinno się uznać, że stwierdzająca ten fakt decyzja dotyczy indywidualnie zainteresowanych stron w rozumieniu art. 88 ust. 2 WE, korzystających z gwarancji formalnej procedury dochodzenia, gdy zostanie ona wszczęta.

W wyroku z dnia 16 marca 2004 r. *Danske Busvognmaend przeciwko Komisji* (T-157/01, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), uznano, że związek zawodowy reprezentujący interesy większości duńskich przedsiębiorstw autobusowych ma charakter zainteresowanej strony z racji tego, że złożył do Komisji skargę, że jego interwencje miały wpływ na przebieg procedury administracyjnej i że przynajmniej niektóre z przedsiębiorstw stanowiły konkurencję w stosunku do przedsiębiorstwa korzystającego z zaskarżonej pomocy.

W wyroku z dnia 1 grudnia 2004 r. *Kronofrance przeciwko Komisji* (T-27/02, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Sąd uznał, że skarżąca, która podniosła zarzut wywiedziony z braku wszczęcia formalnej procedury dochodzenia, rzeczywiście była jedną z zainteresowanych stron, biorąc pod uwagę jej status konkurenta ustalony z uwzględnieniem identyczności produktów, które wytwarza z produktami przedsiębiorstwa korzystającego z pomocy oraz nakładania się na siebie ich rynków zbytu.

W wyroku z dnia 13 stycznia 2004 r. *Thermenhotel Stoiser Franz i in. przeciwko Komisji* (T-158/99, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) prowadzący hotele w ośrodku turystycznym położonym w landzie Styria (Austria) zostali dopuszczeni do zaskarżenia legalności decyzji Komisji uznającej za zgodne ze wspólnym rynkiem finansowanie ze środków publicznych budowy luksusowego hotelu w tymże ośrodku. Sąd stwierdził bowiem, że skarżące są bezpośrednimi konkurentami hotelu korzystającego z omawianej pomocy i że ta ich cecha została uznana w zaskarżonej decyzji.

W trzech powyższych sprawach orzeczono, że decyzje uznające pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem po wstępnej fazie badania dotyczą skarżących przedsiębiorstw indywidualnie, w charakterze zainteresowanych stron w rozumieniu art. 88 ust. 2 WE. Należy jednakże zauważyć, że jeśli chodzi o zakres kontroli zarzutów, Sąd w jednym przypadku zbadał wszystkie zarzuty nieważności, tak jakby dążył do wykazania, że Komisja bezprawnie zaniechała wszczęcia formalnej procedury dochodzenia (powołany wyżej wyrok *Thermenhotel Stoiser Franz i in. przeciwko Komisji*), podczas gdy w innej sprawie stwierdził nieważność co do meritum decyzji zatwierdzającej przyznanie pomocy (powołany wyżej wyrok *Danske Busvognmaend przeciwko Komisji*).

Gdy sporna decyzja przyjęta została po formalnej procedurze dochodzenia przewidzianej w art. 88 ust. 2 WE, do tego, by przedsiębiorstwo wyróżniało się w sposób analogiczny do adresata tej decyzji, nie wystarczy status zainteresowanej strony. Zgodnie z orzecnictwem taka decyzja dotyczy bowiem indywidualnie przedsiębiorstw, które zainicjowały skargę, na podstawie której wszczęto to postępowanie i które przedstawiły uwagi determinujące przebieg procedury, o ile jednak ich pozycja na rynku znacznie ucierpiała pod wpływem działania, które było przedmiotem tej decyzji.

Stosując kryteria określone po raz pierwszy przez Trybunał w wyroku z dnia 28 stycznia 1986 r. *COFAZ i in. przeciwko Komisji* (169/84, Rec. str. 391), Sąd orzekł, że decyzja Komisji w sprawie pomocy państwa przyznanej przedsiębiorstwu Sniace przez Królestwo Hiszpanii dotyczy indywidualnie austriackiego przedsiębiorstwa Lenzig w zakresie, w jakim to przedsiębiorstwo, konkurencyjne wobec przedsiębiorstwa korzystającego z pomocy, z jednej strony zainicjowało skargę, na podstawie której wszczęto procedurę i aktywnie w niej uczestniczyło, a z drugiej strony podało uzasadnienia, które pozwoliły ustalić, że jego pozycja na rynku znacznie ucierpiała z powodu zaskarżonej decyzji, takie jak cechy tego rynku, tj. bardzo ograniczona liczba producentów, ostra konkurencja i silne nadwyżki mocy produkcyjnych [wyrok z dnia 21 października 2004 r. w sprawie T-36/99 *Lenzing przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze; odwołanie w toku (sprawa C-525/04 P)].

Natomiast postanowieniem z dnia 27 maja 2004 r. Sąd stwierdził, że Deutsche Post i DHL International, dwa przedsiębiorstwa prowadzące działalność na włoskim rynku otwartych dla konkurencji usług pocztowych, nie odegrały czynnej roli podczas procedury administracyjnej poprzedzającej wydanie decyzji w sprawie pomocy państwa przyznanej przez Republikę Włoską na rzecz Poste Italiane. Zbadał więc, czy zatwierdzone tą decyzją działanie mogło mimo to naruszyć w istotny sposób ich pozycję na tym rynku i zdecydował, że wobec braku dostatecznego wykazania wagi naruszenia ich pozycji na rynku przypadek taki nie zachodzi [postanowienie z dnia 27 maja 2004 r. w sprawie T-358/02 *Deutsche Post i DHL przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze; odwołanie w toku (sprawa C-367/04 P)].

b) Akty o charakterze generalnym

Sąd nigdy nie zaniedba sposobności, by przypomnieć, że chociaż w art. 230 akapit czwarty WE nie ma wyraźnej mowy o dopuszczalności skargi o stwierdzenie nieważności wniesionej przez podmioty prywatne przeciwko aktom o charakterze generalnym, to sama ta okoliczność nie wystarcza, by uznać takie skargi za niedopuszczalne.

Niemniej jednak, po analizie zagadnienia, czy akty o charakterze generalnym, których legalność kwestionują podmioty prywatne, dotyczą ich indywidualnie, Sąd zdecydował w sposób odmowny i odrzucił skargę zmierzającą do stwierdzenia nieważności rozporządzeń (postanowienie Sądu z dnia 6 lipca 2004 r. w sprawie T-370/02 *Alpenhain-Camembert-Werk i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze⁸), dyrektyw [postanowienie z dnia 6 września 2004 r. w sprawie T-213/02 *SNF przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze⁹; odwołanie w toku (sprawa

⁸ Tym postanowieniem Sąd odrzucił skargę zmierzającą do stwierdzenia nieważności rozporządzenia Komisji (WE) nr 1829/2002 z dnia 14 października 2002 r. zmieniającego Załącznik do rozporządzenia (WE) nr 1107/96 w odniesieniu do nazwy „Feta” [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. L 277, str. 10) jako chronionej nazwy pochodzenia.

⁹ Tym postanowieniem Sąd odrzucił skargę zmierzającą do częściowego stwierdzenia nieważności dwudziestej szóstej dyrektywy Komisji 2002/34/WE z dnia 15 kwietnia 2002 r. dostosowującej do postępu technicznego załączniki II, III i VII do dyrektywy Rady 76/768/EWG w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do produktów kosmetycznych (Dz.U. L 102, str. 19) w zakresie, w jakim ograniczała ona użycie polikrylamidów w składzie produktów kosmetycznych.

C-482/04 P)] i decyzji o charakterze generalnym (powołane wyżej postanowienie *Schmoldt i in. przeciwko Komisji*).

C. Reguły konkurencji stosowane do przedsiębiorstw

Rok 2004 przyniósł w tej dziedzinie wkład przede wszystkim w zakresie zagadnień związanych z postępowaniem przed Komisją i ustalaniem wysokości grzywien. Omówione zostaną głównie orzeczenia Sądu wydane w sprawach „elektrody grafitowe”¹⁰ i „rury stalowe bez szwu”¹¹.

W sprawie, która doprowadziła do wydania powołanego wyżej wyroku *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji*, osiem przedsiębiorstw amerykańskich, niemieckich i japońskich, które uczestniczyły w porozumieniu – na skalę światową dążącym do ustalenia cen i podziału rynków krajowych i regionalnych według zasady „producenta krajowego” w sektorze elektrod grafitowych, używanych głównie do produkcji stali w elektrycznych piecach łukowych – zostało ukaranych przez Komisję¹² na całkowitą sumę grzywien ok. 220 milionów euro, przy czym indywidualne wysokości grzywien wahały się od 10,3 do 80,2 milionów euro.

Na początku sprawy „rury stalowe bez szwu” Komisja nakazała ośmiu producentom (czterem przedsiębiorstwom europejskim i czterem japońskim) pewnych rodzajów rur stalowych bez szwu używanych w przemyśle naftowo-gazowniczym zapłaceniu grzywien o całkowitej sumie w wysokości 99 milionów euro za naruszenie art. 81 WE¹³. Według Komisji przedsiębiorstwa zawarły porozumienie, zgodnie z którym każde z nich powstrzymywało się od sprzedawania standardowych rur okładzinowych i niektórych rodzajów rur przesyłowych na krajowym rynku pozostałych przedsiębiorstw działających w porozumieniu.

Wniesione w tych sprawach skargi (przez siedem przedsiębiorstw, odpowiednio w sprawach „elektrody grafitowe” i „rury stalowe bez szwu”) pozwalają stwierdzić, potwierdzając w ten sposób już wcześniej obserwowaną tendencję, że przedsiębiorstwa ukarane za naruszenie art. 81 WE jedynie rzadko już podważają kwalifikację prawną naruszeń i dowody swojego udziału w porozumieniu. Ich sprzeciw dotyczy głównie ustalenia wysokości grzywny, gdzie skarżący podnoszą nieprawidłowe stosowanie reguł,

¹⁰ Wyrok z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 i T-252/01 *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze (odwołanie w toku, sprawy C-289/04 P, C-301/04 P, C-307/04 P i C-308/04 P).

¹¹ Wyroki z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawach T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji* (odwołanie w toku, sprawa C-411/04 P); T-48/00 *Corus UK przeciwko Komisji*; T-50/00 *Dalmine przeciwko Komisji* (odwołanie w toku, sprawa C-407/04 P); T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00 *JFE Engineering i in. przeciwko Komisji* (odwołanie w toku, sprawy C-403/04 P i C-405/04 P); dotychczas nieopublikowane w Zbiorze.

¹² Decyzja Komisji 2002/271/WE z dnia 18 lipca 2001 r. odnośnie do postępowania na mocy art. 81 Traktatu WE oraz art. 53 Porozumienia EOG – Sprawa COMP/E-1/36.490 – Elektrody grafitowe [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. 2002, L 100, str. 1).

¹³ Decyzja Komisji 2003/382/WE z dnia 8 grudnia 1999 r. odnośnie do postępowania na mocy art. 81 Traktatu WE (Sprawa IV/E-1/35.860-B – Rury stalowe bez szwu) [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. 2003, L 140, str. 1).

które Komisja nałożyła na siebie w zakresie ustalania wysokości grzywny, a w szczególności wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (dalej zwanych „wytycznymi”) ¹⁴ oraz komunikatu dotyczącego nienakładania grzywien lub zmniejszenia ich wysokości w sprawach dotyczących porozumień [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. 1996, C 207, str. 4, dalej zwanego „komunikatem w sprawie współpracy” ¹⁵). W poniższym omówieniu ukazane zostanie, że Sąd w zależności od danego przypadku uznaje nawet bardzo szeroki zakres oceny Komisji przy stosowaniu kryteriów ustalania wysokości grzywien. Niemniej jednak czuwa starannie na tym, by przedsiębiorstwa ukarane za udział w tym samym porozumieniu były traktowane zgodnie z zasadą równości.

Zostanie również przypomniane, że Sąd może korzystać z nieograniczonego prawa orzekania nie tylko w celu obniżenia wysokości grzywien, lecz również ich podwyższenia. Obniżenie ogólnej wysokości grzywien nakładanych przez Komisję, którego dokonał Sąd w sprawach „elektrody grafitowe” i „rury stalowe bez szwu” (sprowadzona z 207 200 000 do 152 772 400 euro w sprawie „elektrody grafitowe” oraz z 90 900 000 do 78 120 000 euro w sprawie „rury stalowe bez szwu”) jest to skutek, wymagający opatrzenia pewnymi zastrzeżeniami (zob. poniżej).

Z uwagi na to, że nie było żadnego wyroku w sprawie legalności decyzji podjętych na podstawie art. 82 WE (sprawa pomiędzy firmą Microsoft a Komisją rozpatrywana była w roku 2004 w zakresie wniosku o zastosowanie środków tymczasowych, zob. poniżej), a w jedynej decyzji dotyczącej rozporządzenia nr 4064/89 orzeczono brak kompetencji Komisji (wyrok z dnia 28 września 2004 r. w sprawie T-310/00 *MCI przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), omówienie zagadnień dotyczących art. 81 WE i kar nakładanych za naruszenie tego przepisu stanowi trzon zawartości tej pozycji, poświęconej prawu konkurencji.

1. Wkład orzecznictwa w dziedzinie art. 81 WE

a) Zakres rzeczowy

W sprawie *Meca-Medina i Majcen przeciwko Komisji* [wyrok z dnia 30 września 2004 r. T-313/02, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze; odwołanie w toku (sprawa C-519/04 P)], Sąd miał okazję zastosować pojęcie działalności gospodarczej w dziedzinie sportu. Sąd podtrzymuje swym wyrokiem decyzję Komisji w sprawie odrzucenia skargi dwóch zawodowych sportowców uprawiających pływanie długodystansowe. Ci dwaj sportowcy, którzy zostali zdyskwalifikowani na podstawie kodeksu antydopingowego Ruchu Olimpijskiego po pozytywnym wyniku kontroli na nandrolen, podnosili wobec Komisji, że przepisy antydopingowe Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego naruszają wspólnotowe reguły konkurencji i swobody świadczenia usług.

¹⁴ Dz.U. 1998, C 9, str. 3.

¹⁵ Należy zaznaczyć, że ten komunikat w sprawie współpracy z 1996 r. został zastąpiony w 2002 r. komunikatem Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. 2002, C 45, str. 3).

Sąd przypomina, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału uprawianie sportu jest przedmiotem prawa wspólnotowego tylko w takim zakresie, w jakim jest uważane za działalność gospodarczą w rozumieniu art. 2 WE. Przepisy Traktatu WE dotyczące swobodnego przepływu pracowników i usług stosują się do przyjętych w sporcie zasad, które dotyczą aspektu gospodarczego wpisanego w działalność sportową. Tak jest w szczególności w przypadku zasad dotyczących wypłaty odszkodowań w związku z transferem sportowców zawodowych pomiędzy klubami (klauszul transferowych) lub ograniczających liczbę sportowców zawodowych będących obywatelami innego Państwa Członkowskiego, których te kluby mogą wystawiać do gry na boisko w czasie meczów. Natomiast zakresem prawa wspólnotowego nie są objęte przepisy czysto sportowe i w związku z tym niemające nic wspólnego z działalnością gospodarczą, jak na przykład przepisy dotyczące składu drużyn narodowych lub reguły gry w wąskim rozumieniu, ustalające na przykład czas trwania meczów oraz liczbę zawodników na boisku.

Po stwierdzeniu, że w sprawach dotyczących art. 39 i nast. WE oraz 49 i nast. WE Trybunał nie musiał orzekać co do tego, czy sporne przepisy sportowe są objęte normami traktatowymi w zakresie konkurencji, Sąd uznaje, że zasady wynikające z tego orzecznictwa w zakresie swobodnego przepływu pracowników i swobody świadczenia usług dotyczą również przepisów Traktatu WE w zakresie konkurencji oraz że zasada ta działa też w drugą stronę. Wynika z tego, że przepisy czysto sportowe nie wchodzą w zakres przepisów wspólnotowych dotyczących ani swobodnego przepływu osób, ani konkurencji.

b) *Postępowanie w sprawach konkurencji*

– **W przedmiocie dostępu do akt**

Zasada, zgodnie z którą przedsiębiorstwa będące przedmiotem dochodzenia na podstawie art. 81 WE i 82 WE powinny mieć dostęp do akt sprawy Komisji jest obecnie jasno uznawana w prawie wspólnotowym. Opiera się ona na zasadzie równości uprawnień stron w postępowaniu i w związku z tym ma zasadnicze znaczenie dla prawa do obrony. Zasada ta zawiera jednakże pewne ograniczenia, mające na celu ochronę procesu decyzyjnego Komisji lub prawowitych interesów osób trzecich.

W powołanym wyżej wyroku *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji* Sąd przypomniał przede wszystkim, że w celu umożliwienia zainteresowanym przedsiębiorstwom skutecznej obrony przed przedstawionymi im zarzutami Komisja obowiązana jest udostępnić im całość akt dochodzenia, z wyjątkiem dokumentów zawierających tajemnice handlowe innych przedsiębiorstw lub inne poufne informacje, a także wewnętrznych dokumentów Komisji. Co do tych ostatnich, ograniczenie dostępu do nich usprawiedliwione jest koniecznością zapewnienia prawidłowego działania Komisji w dziedzinie zwalczania naruszeń traktatowych reguł konkurencji; wewnętrzne dokumenty można udostępniać, jedynie jeżeli wymagają tego nadzwyczajne okoliczności, na podstawie istotnych przesłanek, których obowiązek dostarczenia spoczywa na stronie zainteresowanej, zarówno przed sądem wspólnotowym, jak również w ramach postępowania administracyjnego prowadzonego przez Komisję.

– W przedmiocie zakresu przedstawienia zarzutów

Rola przedstawienia zarzutów jest jasno określona: powinno pozwolić zainteresowanym rzeczywiście dowiedzieć się, co do jakiego postępowania Komisja ma do nich zarzuty, i skutecznie korzystać z prawa do obrony. Ten wymóg jest zachowany, gdy końcowa decyzja nie obciąża zainteresowanych zarzutami różniącymi się od przedstawionych zarzutów i zawiera jedynie fakty, na temat których zainteresowani mieli możliwość udzielenia wyjaśnień.

W wyroku z dnia 8 lipca 2004 r. *Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji* [T-44/00, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze; odwołanie w toku (sprawa C-411/04 P)] Sąd przypomniał, że niezgodność pomiędzy przedstawieniem zarzutów a końcową decyzją narusza prawo do obrony jedynie wtedy, gdy zawiera ona zarzut, który nie został uprzednio przedstawiony w sposób umożliwiający adresatom obronę. Obowiązek Komisji w zakresie przedstawienia zarzutów ogranicza się bowiem do wskazania stawianych zarzutów oraz jasnego wskazania faktów, na których się one opierają, jak również nadanej im kwalifikacji, tak aby jego adresaci mogli się bronić. W tym względzie Sąd uznaje, że kwalifikacja prawna faktów zawarta w przedstawieniu zarzutów może być jedynie tymczasowa, a późniejsza decyzja Komisji nie może zostać uznana za nieważną tylko dlatego, że ostateczne wnioski wysnute z tych faktów nie odpowiadają dokładnie tamtej tymczasowej kwalifikacji. Komisja musi wysłuchać adresatów zarzutów i w razie potrzeby uwzględnić ich uwagi udzielone w odpowiedzi na stawiane zarzuty, zmieniając swoją analizę, właśnie w celu poszanowania prawa do obrony.

– Skutki wyraźnego uznania faktów w trakcie fazy administracyjnej

Wobec braku wyraźnego uznania faktów ze strony przedsiębiorstwa, przeciwko któremu toczy się postępowanie w przedmiocie naruszenia reguł konkurencji, Komisja musi je ustalić, a przedsiębiorstwo ma prawo używać w ramach spornego postępowania wszelkich środków obrony, które wydają mu się potrzebne. Natomiast nie ma to miejsca w przypadku *wyraźnego, jasnego i sprecyzowanego uznania* faktów przez to przedsiębiorstwo: gdy przyznało ono wyraźnie, w ramach postępowania administracyjnego, prawdziwość faktów, zarzucanych mu przez Komisję w przedstawieniu zarzutów, należy wówczas uznać te fakty za ustalone, a przedsiębiorstwo w zasadzie nie może im już zaprzeczać w ramach spornego postępowania przed Sądem (powołany wyżej wyrok *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji*, pkt 108). Wedle tych kryteriów Sąd uznał, że wnioskowanie Komisji przeprowadzone na podstawie zbioru takich okoliczności, jak obiektywne postępowanie zainteresowanego przedsiębiorstwa w stosunku do tej instytucji podczas postępowania administracyjnego oraz jego brak zaprzeczenia, nacechowane dużą ogólnością (ten sam wyrok, pkt 109), nie stanowi takiego uznania.

Orzekając w ten sposób, Sąd dookreśla ocenę, którą przyjął w 2003 r. w sprawie „lizyny”, zgodnie z którą okoliczności faktyczne, na których Komisja mogła się oprzeć przy ustalaniu wysokości grzywny, nie mogą być już zakwestionowane przed Sądem, jeżeli skarżący uznał je wyraźnie w trakcie postępowania administracyjnego [wyrok z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-224/00 *Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients przeciwko Komisji*, Rec. str. II-2597 (odwołanie w toku, sprawa C-397/03 P), omawiane w Sprawozdaniu Rocznym z 2003 r.].

– **Brak uznania bezwzględnego prawa do milczenia**

Regularnie nasuwało się pytanie, czy przedsiębiorstwa, do których adresowane są decyzje podjęte na podstawie art. 11 ust. 5 rozporządzenia nr 17¹⁶ z żądaniem udzielenia pewnych informacji, mają bezwzględne prawo do milczenia. Trybunał (wyroki z dnia 18 października 1989 r. w sprawie 374/87 *Orkem przeciwko Komisji*, Rec. str. 3283 i z dnia 15 października 2002 r. w sprawie C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P i C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji*, Rec. str. I-8375) i Sąd (wyrok z dnia 20 lutego 2001 r. w sprawie T-112/98 *Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji*, Rec. str. II-729) niezmiennie orzekały, że uznanie takiego prawa wykraczałoby poza środki konieczne ze względu na prawo do obrony przedsiębiorstw i stanowiłoby nieuzasadnioną przeszkodę w wypełnianiu przez Komisję zadania czuwania nad przestrzeganiem reguł konkurencji na wspólnym rynku oraz że prawo do milczenia może zostać uznane jedynie w zakresie, w jakim dane przedsiębiorstwo byłoby zmuszone do udzielenia odpowiedzi, poprzez które doprowadzono by do przyznania przez nie istnienia naruszenia, którego ustalenie jest zadaniem Komisji. Stąd wnioskowano zawsze, że aby zachować skuteczność [effet utile] art. 11 rozporządzenia nr 17, Komisja ma prawo zobowiązać przedsiębiorstwa do dostarczenia jej wszelkich niezbędnych informacji dotyczących faktów, które mogą być im znane, oraz przekazania jej w razie potrzeby dokumentów i tym podobnych, w których posiadaniu się znajdują, nawet jeśli mogą one posłużyć do ustalenia istnienia postępowania niezgodnego z regułami konkurencji. Z tych samych orzeczeń wynika, że prawo Komisji do żądania informacji nie pozostaje w kolizji z art. 6 ust. 1 i 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Niemniej jednak skarżący nie omieszkali powołać się na wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka¹⁷ w nadziei, że europejskie orzecznictwo będzie ewoluowało na korzyść ich sprawy. Sąd jednak odmówił podążenia tą drogą, podkreślając w powołanym wyżej wyroku *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji*, że prawo Komisji do żądania informacji nie stoi w sprzeczności ani z art. 6 ust. 1 i 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, ani z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

W każdym razie Sąd przypomina, że obowiązek udzielenia odpowiedzi na pytania o charakterze czysto faktycznym, zadawane przez Komisję, oraz spełnienia jej żądań przedstawienia istniejących już dokumentów nie może naruszać podstawowej zasady poszanowania prawa do obrony ani prawa do sprawiedliwego procesu, które zapewniają w dziedzinie prawa konkurencji ochronę równoważną tej, jaką gwarantuje art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Nic nie stoi bowiem na przeszkodzie temu, by adresat takiego żądania informacji wykazał później w ramach postępowania administracyjnego lub w trakcie postępowania przed sądem wspólnotowym, że znaczenie faktów przedstawionych w jego odpowiedziach lub przekazanych dokumentach jest inne od przyjętego przez Komisję.

¹⁶ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwsze rozporządzenie wprowadzające w życie art. 81 WE i 82 WE (Dz.U. 1962, 13, str. 204).

¹⁷ Wyrok *Funke* z dnia 25 lutego 1993 r. (seria A nr 256/A, § 44a), wyrok *Saunders przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* z dnia 17 grudnia 1996 r. (Recueil des arrêts et décisions, 1996-VI, str. 2044) i wyrok *J.B. przeciwko Szwajcarii* z dnia 3 maja 2001 r. (dotychczas nieopublikowany w Recueil des arrêts et décisions).

– Rozsądny termin

Zachowanie rozsądnych terminów w prowadzeniu postępowań administracyjnych w dziedzinie polityki konkurencji stanowi ogólną zasadę prawa wspólnotowego, chronioną przez sądy wspólnotowe (wyrok Sądu z dnia 22 października 1997 r. w sprawie T-213/95 i T-18/96 *SCK i FNK przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1739).

W wyroku z dnia 13 stycznia 2004 r. *JCB Service przeciwko Komisji* [T-67/01, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze; odwołanie w toku (sprawa C-167/04 P)] Sąd miał okazję przypomnieć, że naruszenie tej zasady może jednak wywołać bezprawność decyzji wydanej przez Komisję na zakończenie postępowania administracyjnego jedynie wówczas, gdy zostanie wykazane, że pociąga ono za sobą również naruszenie prawa do obrony danego przedsiębiorstwa. W omawianej sprawie, choć Komisja w sposób rażący naruszyła swój obowiązek zachowania takiego terminu przy rozpatrywaniu wniosku o przyznanie wyłączenia na podstawie art. 81 ust. 3 WE, odrzucając wniosek o wyłączenie 27 lat po zgłoszeniu porozumienia zawartego w 1973 r., Sąd orzekł, że to naruszenie nie miało żadnego wpływu na legalność odrzucenia wniosku o wyłączenie.

Co się tyczy ponad czteroletniego terminu badania skargi złożonej przez konkurenta strony, która zgłosiła omawiane porozumienia, Sąd nie uznał go za zbyt długi, wzięwszy pod uwagę złożoność sprawy, która dotyczyła większej liczby Państw Członkowskich i zawierała pięć zarzutów naruszenia oraz wymagała przedstawienia po raz drugi zarzutów.

c) Dowód naruszenia art. 81 WE

Obowiązek udowodnienia faktów stanowiących podstawę naruszenia art. 81 WE należy do Komisji (wyrok Trybunału z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-49/92 P *Komisja przeciwko Anic Participazioni*, Rec. str. I-4125, pkt 86). Komisja musi w szczególności udowodnić czas trwania sankcjonowanego przez nią naruszenia. Sprzeciwy stron skarżących w sprawach „tur stalowych bez szwu” przyczyniły się do wyjaśnienia pewnych zagadnień związanych z jednej strony z wymaganym stopniem udowodnienia, a z drugiej strony z ciężarem dowodu przed Sądem, gdy ukarane przedsiębiorstwa zaprzeczają okolicznościom, na które powołuje się Komisja.

W tych sprawach Komisja nie dostarczyła dowodu na całkowity czas trwania naruszenia. W celu jego określenia Komisja uznała, że chociaż klub Europa–Japonia zebrał się w 1977 r., to za punkt wyjścia naruszenia należało przyjąć rok 1990, mając na względzie istnienie porozumień w sprawie samoograniczenia w eksporcie, zawartych między Wspólnotą Europejską a Japonią.

Sąd odnotowuje, że żadna ze stron nie podważała stanowiska Komisji, które polegało na nieprzyjęciu istnienia naruszenia od 1977 r. ze względu na istnienie porozumień w sprawie samoograniczenia. Natomiast wobec zgłoszenia sprzeciwu co do początku naruszenia Sąd twierdzi, że domniemywane wygaśnięcie porozumień w sprawie

samoograniczenia stanowi kryterium determinujące dla oceny, czy powinno się przyjąć istnienie naruszenia w 1990 r. W tym względzie Sąd przypomina, że w zasadzie to strona skarżąca musi dostarczyć dowodów na poparcie swoich twierdzeń. Niemniej jednak Sąd stwierdza, że w szczególnych okolicznościach omawianej sprawy to do Komisji należało dostarczenie dowodu w przedmiocie daty wygaśnięcia międzynarodowych porozumień w sprawie samoograniczenia. Otóż stwierdza on, że dowodu tego nie dostarczono, po czym uznaje, iż „[n]iewytłumaczalna niemożność Komisji dostarczenia dowodów dotyczących okoliczności, która dotyczy jej bezpośrednio, pozbawia Sąd możliwości orzekania z pełną znajomością faktów co do daty wygaśnięcia tych porozumień”.

Wobec niedostarczenia przez Komisję dowodu oraz posiadania dowodów dostarczonych przez przedsiębiorstwa japońskie, poświadczających o przedłużeniu tych porozumień międzynarodowych do 31 grudnia 1990 r., przynajmniej ze strony japońskiej, Sąd uznał, że porozumienia te pozostawały w mocy do końca 1990 r. Stwierdzono częściową nieważność zaskarżonej decyzji w tym zakresie, a wysokość grzywien została obniżona, tak by uwzględnić tę okoliczność.

Japońskie przedsiębiorstwa zaprzeczyły również terminowi, w którym zakończyło się przypisane im naruszenie. Sąd orzekł, że na podstawie dowodów wysuniętych przez Komisję istnienie tego naruszenia po 1 lipca 1994 r. nie zostało ustalone w odniesieniu do przedsiębiorstw japońskich i że należy zatem skrócić czas trwania naruszenia o następne sześć miesięcy obok skrócenia o rok, wskazanego powyżej. W związku z tym Sąd stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim przyjmowała istnienie naruszenia przed 1 stycznia 1991 r. i, odnośnie do przedsiębiorstw japońskich, po 30 czerwca 1994 r., a nałożone na przedsiębiorstwa grzywny zostały obniżone, by uwzględnić tę okoliczność [wyrok z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00 *JFE Engineering i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze; odwołanie w toku (sprawy C-403/04 P i C-405/04 P)].

d) Grzywny

Na mocy art. 15 rozporządzenia nr 17¹⁸, gdy Komisja stwierdzi naruszenie przepisów art. 81 WE lub 82 WE, może w drodze decyzji nie tylko nakazać przedsiębiorstwom, by zaprzestały stwierdzonego naruszenia, lecz również nałożyć na nie grzywny. Wysokość grzywien, która może sięgać 10% światowego obrotu uzyskanego w roku obrotowym poprzedzającym przyjęcie decyzji w sprawie stwierdzenia naruszenia dla każdego z przedsiębiorstw, które uczestniczyły w tym naruszeniu, ustala się, uwzględniając ciężar i czas trwania naruszenia.

¹⁸ Artykuł 23 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu WE (Dz.U. 2003, L 1, str. 1), zastępującego rozporządzenie nr 17 jest identyczny jak art. 15 tego rozporządzenia.

– Wytyczne

Co się tyczy w pierwszej kolejności wytycznych, Sąd przypomina to, co już orzekł w wyrokach wydanych w sprawach „ogrzewanie miejskie”¹⁹, „lizyna”²⁰ i „FETTSCA”²¹, iż można powoływać się na nie przed sądem przeciw Komisji. Komisja musi zatem przestrzegać zasad, które sama sobie nałożyła w wytycznych (powołany wyżej wyrok z dnia 8 lipca 2004 r. *Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji*, pkt 212 i 231), chyba że szczegółowo wyłoży powody uzasadniające odejście od nich w konkretnym przypadku, jeśli zachodzi taka potrzeba (powołany wyżej wyrok *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji*, pkt 352). Przedsiębiorstwa mogą więc podnosić nieprawidłowe zastosowanie wytycznych przed sądem wspólnotowym.

W drugiej kolejności, odnośnie do pewnych przepisów bardziej szczegółowych niż wytyczne, Sąd określa warunki stosowania kryteriów ustalonych w celu określania wysokości grzywny w świetle, po pierwsze, ciężaru naruszenia, a po drugie, czasu jego trwania.

W przedmiocie wagi naruszenia

W decyzji leżącej u podstaw sprawy „grafitowych elektrod” Komisja orzekła „bardzo poważne” naruszenie, biorąc pod uwagę charakter naruszenia, jego rzeczywisty wpływ na rynek elektrod grafitowych w EOG oraz rozmiar właściwego rynku geograficznego. Sąd potwierdził słuszność podejścia przyjętego przez Komisję. Uznaje on w szczególności, że wobec faktu, iż porozumienie zmierzało do podziału rynków na poziomie światowym, Komisja nie popełniła oczywistego błędu w ocenie, dokonując wyboru całkowitego światowego obrotu pochodzącego ze sprzedaży tego produktu w celu ustalenia kwoty podstawowej, gdyż jak ocenia Sąd, obrót ten pozwalał uwzględnić „rzeczywiste ekonomiczne możliwości spowodowania przez winnych tego naruszenia znaczących szkód innym podmiotom działającym na rynku, w szczególności konsumentom” w rozumieniu pkt 1A akapit czwarty wytycznych²².

¹⁹ Wyroki z dnia 20 marca 2002 r. w sprawach T-9/99 *HFB i in. przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1487 (odwołanie w toku, sprawa C-202/02 P); T-15/99 *Brugg Rohrsysteme przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1613 (odwołanie w toku, sprawa C-207/02 P); T-16/99 *Lögstör Rör przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1633 (odwołanie w toku, sprawa C-208/02 P); T-17/99 *KE KELIT przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1647 (odwołanie w toku, sprawa C-205/02 P); T-21/99 *Dansk Rørindustri przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1681 (odwołanie w toku, sprawa C-189/02 P); T-23/99 *LR AF 1998 przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1705 (odwołanie w toku, sprawa C-206/02 P); T-28/99 *Sigma Technologie przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1845 i T-31/99 *ABB Asea Brown Boveri przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1881 (odwołanie w toku, sprawa C-213/02 P); wyroki te zostały omówione w Sprawozdaniu Rocznym z 2002 r.

²⁰ W szczególności wyrok z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-224/00 *Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients przeciwko Komisji* (odwołanie w toku, sprawa C-397/03 P); wyroki wydane w sprawach „lizyny” zostały omówione w Sprawozdaniu Rocznym z 2003 r. [niepublikowanym w języku polskim].

²¹ Wyrok z dnia 19 marca 2003 r. w sprawie T-213/00 *CMA CGM i in. przeciwko Komisji*, Rec. str. II-913, dotyczący porozumienia FETTSCA [Far East Trade Tariff and Surcharges Agreement]; ten wyrok został omówiony w Sprawozdaniu Rocznym z 2003 r. [niepublikowanym w języku polskim].

²² Pkt 1A wytycznych wskazuje, iż „[p]rzy ocenie wagi naruszenia należy wziąć pod uwagę jej charakter, rzeczywisty wpływ na rynek, tam gdzie może to być zmierzone, oraz rozmiar właściwego rynku geograficznego”. Wynika z niego również, że możliwe jest „stosowani[e] kwot ważonych, określonych w ramach każdej z trzech kategorii [wagi naruszenia] w celu wzięcia pod uwagę określonej wagi naruszenia i, tym samym, rzeczywistego wpływu nagannego zachowania każdego z przedsiębiorstw na konkurencję” [tłumaczenie nieoficjalne].

Komisja podzieliła przedsiębiorstwa na trzy kategorie w oparciu o całkowity światowy obrót pochodzący ze sprzedaży danego produktu, w celu wzięcia pod uwagę rzeczywistej ekonomicznej możliwości spowodowania przez każde przedsiębiorstwo znaczących szkód konkurencji oraz dużych rozbieżności w rozmiarach tych przedsiębiorstw. W tym względzie Sąd przypomina, że Komisja ma prawo dzielić członków porozumienia na kilka kategorii w celu ustalenia wysokości grzywien. Ten podział na kategorie, choć oznacza on niewzięcie pod uwagę różnic wielkości między przedsiębiorstwami należącymi do tej samej kategorii, w zasadzie nie zasługuje na krytykę. Niemniej jednak ustalenie progów dla każdej określonej w ten sposób kategorii musi być spójne i uzasadnione względami obiektywnymi. Otóż w omawianym przypadku orzeczono, że metoda rozróżnienia przyjęta w decyzji, polegająca na wzięciu pod uwagę obrotu i udziału w rynku, nie została przez Komisję prawidłowo zastosowana w odniesieniu do przedsiębiorstw Tokai Carbon i The Carbide/Graphite Group, należących do jednej z tych trzech kategorii. Korzystając ze swego nieograniczonego prawa orzekania, Sąd postanowił w rezultacie rozdzielić sporną kategorię i wprowadzić własny podział. Ponadto ustalił podstawową kwotę grzywien dla przedsiębiorstw sklasyfikowanych według tego nowego podziału, jak również dla przedsiębiorstw z trzeciej kategorii.

Wreszcie, odnośnie do dwóch przedsiębiorstw uznawanych za największe, Komisja pomnożyła podstawową kwotę przez współczynnik wagi naruszenia. W tym względzie Sąd potwierdza, że w zasadzie Komisja ma możliwość stosowania współczynnika wagi naruszenia do podstawowej kwoty, tak by ustalić grzywnę o odpowiednio odstrasżającym skutku [wyrok Sądu z dnia 20 marca 2002 r. w sprawie T-31/99 *ABB Asea Brown Boveri przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1881, pkt 165-167; odwołanie w toku (sprawa C-213/02 P)]. Niemniej jednak, ponieważ współczynnik przyjęty w omawianej sprawie wobec przedsiębiorstwa DSK (2,5) został uznany za naruszający zasadę proporcjonalności i zasadę równego traktowania, korzystając ze swojego nieograniczonego prawa orzekania, Sąd obniża współczynnik stosowany dla tego przedsiębiorstwa do 1,5.

Jeśli więc Komisja ma swobodę podwyższenia poziomu grzywien poprzez zastosowanie współczynnika, to ma ona również zdolność obniżenia kwoty podstawowej wynikającej ze ścisłego stosowania wytycznych. Sąd potwierdził, że w decyzji, która zapoczątkowała sprawy dotyczące rur stalowych bez szwu, Komisja mogła, pomimo uznania naruszenia za „bardzo poważne”, przyjąć kwotę podstawową (10 milionów euro) odpowiadającą 50% minimalnej wysokości określonej w wytycznych dla tej kategorii naruszeń (20 milionów euro), aby uwzględnić fakt, że rzeczywisty wpływ naruszenia na rynek był ograniczony.

Sąd uznał natomiast, że Komisja przy ustalaniu wysokości grzywny nie wzięła pod uwagę drugiego naruszenia, którego dopuścili się europejscy producenci (gdzie umowy dotyczyły rynku brytyjskiego). Poprzez to zaniechanie Komisja naruszyła zatem zasadę równego traktowania, gdyż różne sytuacje zostały potraktowane w sposób nieodróżnicowany. Aby naprawić tę nierówność traktowania między producentami europejskimi a japońskimi, Sąd obniżył każdemu z japońskich producentów nałożoną grzywnę o 10%. Wobec braku odpowiedniego wniosku ze strony Komisji Sąd nie podwyższył grzywien nałożonych na producentów europejskich.

W przedmiocie czasu trwania

Powołanym wyżej wyrokiem *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji* Sąd oddalił wszystkie zarzuty dotyczące kwot podstawowych przyjętych w decyzji w zależności od czasu trwania naruszenia.

Przedsiębiorstwo SGL Carbon utrzymywało, że wytyczne były bezprawne w zakresie, w jakim traktowały czas trwania naruszenia w ten sam sposób, niezależnie od jego charakteru. SGL Carbon wyjaśniało, że kartel jest ze swej natury trwały i że nie może więc być karany odnośnie do swojego czasu trwania w ten sam sposób, jak inne naruszenia. Sąd odrzuca tę argumentację przyjmując, że niektóre kartele, które trwały krócej, powodują mniejsze szkody niż w przypadku, gdyby ich rzeczywista działalność trwała dłużej.

Okoliczności obciążające

W powołanej wyżej sprawie *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji* Sąd potwierdził, że Komisja może podwyższać kwoty podstawowe ze względu na: po pierwsze, dalsze trwanie naruszenia po kontroli przeprowadzonej przez Komisję (powołany wyżej wyrok *ABB Asea Brown Boveri przeciwko Komisji*, pkt 211-213), po drugie, kierowniczą rolę (powołany wyżej wyrok *Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midlands Ingredients przeciwko Komisji*, pkt 239) oraz, po trzecie, próbę przeszkodzenia w postępowaniu, polegającą na ostrzeżeniu innych przedsiębiorstw o nadchodzących kontrolach na miejscu (wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-334/94 *Sarrió przeciwko Komisji*, Rec. str. II-1439, pkt 320).

Okoliczności łagodzące

Trybunał nie uznał żadnej z okoliczności łagodzących, których rzekomo nie uwzględniła Komisja.

– W przedmiocie komunikatu w sprawie współpracy

Ogólnie rzecz biorąc, współpraca pozwalająca Komisji na łatwiejsze ustalenie naruszenia oraz, w razie potrzeby, na doprowadzenie do jego zakończenia, może zostać wynagrodzona zmniejszeniem grzywny. Komunikat w sprawie współpracy z 1996 r. określa warunki, w jakich mogą zostać przyznane płynące z niego korzyści.

Pośród uwag Sądu dotyczących stosowania przez Komisję tego komunikatu, na uwagę zasługuje ta, iż fakt dobrowolnego przekazania Komisji, w odpowiedzi na żądanie informacji na mocy rozporządzenia nr 17, dokumentów i informacji stanowiących przyznanie się do udziału w naruszeniu wspólnotowych reguł konkurencji powinien być uznany za dobrowolną współpracę przedsiębiorstwa, mogącą uzasadnić zmniejszenie grzywny. Z racji tego, że Komisja uznała, iż tak nie jest, pominęła ona zdaniem Sądu znaczenie współpracy niektórych skarżących (powołany wyżej wyrok *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji*).

Należy również wspomnieć, że Sąd skrytykował Komisję za pominięcie znaczenia współpracy przedsiębiorstwa UCAR, które dostarczyło jej takich informacji, jak nazwy innych przedsiębiorstw będących członkami porozumienia, nazwiska licznych przedstawicieli tych członków lub kryptonimy używane w celu ukrycia kontaktów, nie w postaci dokumentów, lecz ustnie.

Wreszcie, chociaż komunikat przewiduje jedynie w pkt A ust. 3 zmniejszenie „grzywny [którą przedsiębiorstwa współpracujące z Komisją] musiałyby inaczej zapłacić”, nie

wymaga on jednak, by każda pojedyncza informacja dotyczyła naruszenia prawa konkurencji, które można by ukarać oddzielnie. Aby móc skorzystać z tego komunikatu, wystarczy więc, by skłonne do współpracy przedsiębiorstwo poprzez ujawnienie swego udziału w naruszeniu naraziło się na sankcję, podczas gdy uwzględnienie różnych informacji w celu ewentualnego zmniejszenia grzywny zależy od ich użyteczności dla Komisji przy ustalaniu istnienia naruszenia i doprowadzaniu do jego zakończenia.

Wobec powyższego, ponieważ niełojalny urzędnik Komisji ma możliwość sabotowania zadania swojej instytucji, pomagając członkom nielegalnego kartelu oraz może również znacznie skomplikować prowadzone przez nią dochodzenie, na przykład niszcząc lub fałszując dowody, informując członków kartelu o nadchodzącej niezapowiedzianej kontroli i ujawniając im całą strategię dochodzeniową opracowaną przez Komisję, informacja o istnieniu takiego urzędnika powinna w zasadzie być uznana za ułatwienie Komisji zadania polegającego na ustaleniu i doprowadzeniu do zakończenia naruszenia. Użyteczność takiej informacji jest szczególnie duża, gdy zostanie ona dostarczona na początku wszczętego przez Komisję dochodzenia w sprawie ewentualnych niezgodnych z konkurencją zachowań.

W powołanym wyżej wyroku z dnia 8 lipca 2004 r. *Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji* Sąd podkreśla, iż aby skorzystać ze zmniejszenia grzywny ze względu na niezaprzeczenie faktom, zgodnie z pkt D ust. 2 komunikatu w sprawie współpracy, przedsiębiorstwo musi wyraźnie poinformować Komisję o tym, że nie zamierza zaprzeczać prawdziwości faktów, po zapoznaniu się z przedstawieniem zarzutów. Wobec braku takiego wyraźnego oświadczenia zwykłej bierności przedsiębiorstwa nie można uznać za ułatwienie Komisji zadania, gdyż musi ona w końcowej decyzji ustalić istnienie wszystkich faktów, bez możliwości powołania się w tym celu na oświadczenie przedsiębiorstwa.

– W przedmiocie non bis in idem

Sąd przypomniał w wyroku *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji*, jak już miał okazję stwierdzić (powołany wyżej wyrok *Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midlands Ingredients przeciwko Komisji*, pkt 85), że zasada non bis in idem, zawarta również w art. 4 Protokołu nr 7 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, stanowi ogólną zasadę prawa wspólnotowego, chronioną przez sąd. W dziedzinie wspólnotowego prawa konkurencji zasada ta zabrania karania lub ścigania przez Komisję przedsiębiorstwa za niezgodne z zasadami konkurencji postępowanie, z racji którego zostało już ukarane lub co do którego uznano je za niewinne uprzednią decyzją Komisji, od której nie przysługuje już odwołanie.

Pojawia się jednak pytanie, czy Komisja narusza tę zasadę, karząc przedsiębiorstwa za naruszające prawo postępowanie, które zostało już ukrócone przez władze państw trzecich.

W tym względzie Sąd uznaje, że zasada non bis in idem nie stoi na przeszkodzie kumulacji sankcji wspólnotowych z krajowymi, wynikających z dwóch postępowań przebiegających równolegle, lecz dążących do różnych celów. Tym bardziej zasada ta nie może mieć zastosowania w przypadku postępowań i sankcji, wszczętych lub nałożonych z jednej strony przez Komisję, a z drugiej strony przez państwa trzecie, gdyż postępowania te nie są prowadzone w tym samym celu.

Ponadto Sąd uważa, że Komisja w imię ogólnego wymogu równości nie miała obowiązku brać pod uwagę sankcji nałożonych przez władze lub sądy państw trzecich, które to samo przedsiębiorstwo poniosło z racji tych samych faktów. Warunki pozwalające ustalić istnienie obowiązku brania pod uwagę sankcji nałożonych przez organ Państwa Członkowskiego, które to samo przedsiębiorstwo poniosło z racji tych samych faktów nie są spełnione, jeżeli sankcje zostały nałożone przez władze państw trzecich. W tych okolicznościach, wobec braku przytoczenia wyraźnego zwyczajowego zapisu nakładającego na Komisję obowiązek uwzględnienia przy ustalaniu wysokości grzywny sankcji nałożonych już na to samo przedsiębiorstwo z racji tych samych faktów przez władze lub sądy państw trzecich, takich jak Stany Zjednoczone lub Kanada, skarżący nie mogą skutecznie zarzucać Komisji pominięcia w omawianej sprawie tego rzekomego obowiązku.

Przypomniane w ten sposób przez Sąd zasady potwierdzają te zasady, które zostały już przyjęte w sprawach „lizyna” (zob. w szczególności wspomniany wyżej wyrok *Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midlands Ingredients przeciwko Komisji*, pkt 85-104).

– W przedmiocie korzystania z nieograniczonego prawa orzekania

Zgodnie z art. 17 rozporządzenia nr 17, rozpoznając skargę skierowaną przeciwko decyzji nakładającej grzywnę, Sąd ma nieograniczone prawo orzekania w rozumieniu art. 229 WE i może w ten sposób uchylić, obniżyć lub podwyższyć nałożoną grzywnę.

Sąd niejednokrotnie korzystał ze swego nieograniczonego prawa orzekania w celu zmniejszenia wysokości grzywien, po tym, jak stwierdził, że pewne okoliczności zarzucanego naruszenia nie zostały ustalone w sposób wystarczający z prawnego punktu widzenia (wyrok *JCB Service przeciwko Komisji*, pkt 193) lub że Komisja pominęła wskazania wytycznych lub komunikatu w sprawie współpracy (powołany wyżej wyrok *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji*).

Na uwagę zasługuje przede wszystkim wykorzystanie nieograniczonego prawa orzekania do podwyższenia wysokości grzywien. W powołanym wyżej wyroku *Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji* Sąd użył w ten sposób swego nieograniczonego prawa orzekania do podwyższenia wysokości grzywny na pośrednim etapie obliczeń. Rzeczywiście, ponieważ przedsiębiorstwo Nippon zaprzeczyło przez Sądem faktom, które wcześniej uznało w toku postępowania administracyjnego – choć nie było to uznanie wyraźne, jasne i sprecyzowane – zmniejszono mu obniżenie grzywny, przyznane wcześniej przez Komisję.

Ponadto Sąd przypomniał, iż w ramach jego prawa nieograniczonego orzekania jego ocena odpowiedzialności grzywny może uwzględniać informacje, o których nie ma mowy w decyzji Komisji.

2. Rozporządzenie nr 4064/89

Jedynym orzeczeniem z dziedziny koncentracji wydanym w 2004 r. jest wyrok stwierdzający nieważność decyzji Komisji zakazującej koncentracji pomiędzy amerykańskimi przedsiębiorstwami telekomunikacyjnymi WorldCom (obecnie MCI) i Sprint²³.

²³ Decyzja Komisji 2003/790/WE z dnia 28 czerwca 2000 r. w sprawie uznania koncentracji za niezgodną ze wspólnym rynkiem i Porozumieniem EOG (Sprawa nr COMP/M.1741 – MCI WorldCom/Sprint) [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. 2003, L 300, str. 1).

Jednakże wyrok z dnia 28 września 2004 r. *MCI przeciwko Komisji* (T-310/00, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze) z powodu stwierdzenia nieważności ze względu na brak kompetencji Komisji do wydania tej decyzji nie dotyczy meritum sprawy.

Strony bowiem, po wspólnym zgłoszeniu koncentracji na podstawie rozporządzenia nr 4064/89²⁴ dnia 10 stycznia 2000 r., dnia 27 czerwca tego samego roku oświadczyły oficjalnie, że wycofują swoje zgłoszenie i że nie mają już zamiaru realizować tego przedsięwzięcia w postaci przedstawionej w tym zgłoszeniu. Dnia 28 czerwca 2000 r. Komisja wydała jednak decyzję, ogłaszając, że koncentracja ta jest niezgodna ze wspólnym rynkiem i Porozumieniem EOG.

Sąd stwierdza, że oświadczenie przekazane Komisji dnia 27 czerwca 2000 r. przez WorldCom i Sprint nie informowało o porzuceniu co do zasady wszelkich pomysłów lub planów koncentracji, a jedynie o odejściu od tego projektu „w postaci przedstawionej w zgłoszeniu”, tj. w kształcie określonym w notyfikowanym porozumieniu w sprawie połączenia. Rzeczywiście, komunikaty prasowe rozpowszechnione tego samego dnia w Stanach Zjednoczonych przez oba przedsiębiorstwa potwierdzają, że WorldCom i Sprint miały jeszcze wówczas pewne nadzieje na połączenie swej działalności w takiej czy innej postaci. Faktycznie dopiero w komunikacie prasowym z dnia 13 lipca 2000 r. przedsiębiorstwa te ogłosiły definitywną rezygnację z planowanej koncentracji. Niemniej jednak Sąd dodaje, że fakt, iż dwa przedsiębiorstwa planują połączenie (lub dalej zamierzają się połączyć), nie wystarczy do tego, by ipso facto zaistniało (lub istniało dalej) między nimi porozumienie w sprawie koncentracji, które może być przedmiotem decyzji Komisji. Kompetencje Komisji nie mogą mieć podstawy w zwykłych subiektywnych zamiarach stron. Tak jak Komisja nie ma kompetencji do zakazania koncentracji przed zawarciem porozumienia w sprawie połączenia, traci je również, gdy tylko strony zrezygnują z tego porozumienia, nawet jeśli kontynuowałyby one negocjacje z zamiarem zawarcia porozumienia w innym kształcie. W omawianej sprawie Komisja powinna była stwierdzić, że nie ma już kompetencji do wydania decyzji.

D. Pomoc państwa

1. Pojęcie pomocy państwa

a) Elementy konstytutywne

Specyficznymi elementami pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE²⁵ są korzyści i konkretny charakter środków podejmowanych przez państwo. Komisja była

²⁴ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 4064/89 z dnia 21 grudnia 1989 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw [Dz.U. L 395, str. 1, sprostowania w Dz.U. 1990, L 257, str. 13, uchylony następnie rozporządzeniem Rady (WE) nr 139/2004 z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. L 24, str. 1)].

²⁵ Jak wynika z art. 87 ust. 1 WE, pomoc państwa niezgodna ze wspólnym rynkiem jest to korzyść przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiejkolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów.

wielokrotnie krytykowana za nieprawidłową ocenę tych kryteriów (wyroki z dnia 16 marca 2004 r. w sprawie T-157/01 *Danske Busvognmaend przeciwko Komisji*, z dnia 16 września 2004 r. w sprawie T-274/01 *Valmont Nederland przeciwko Komisji*, z dnia 21 października 2004 r. w sprawie T-36/99 *Lenzing przeciwko Komisji* i z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie T-27/02 *Kronofrance przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze).

– Korzyści

W pojęciu pomocy państwa mieszczą się nie tylko pozytywne świadczenia, takie jak dotacje, pożyczki czy udział środków publicznych w kapitale przedsiębiorstwa, lecz także działania, które w różnej formie zmniejszają ciężary spoczywające zwykle na budżecie przedsiębiorstwa oraz które przez to, nie będąc dotacjami w ścisłym znaczeniu, mają ten sam charakter oraz identyczne skutki.

Tak więc w powołanym wyżej wyroku z dnia 21 października 2004 r. *Lenzing przeciwko Komisji* Sąd orzekł, że postępowanie organów państwowych odpowiedzialnych za pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne, tolerujących, by składki te płacono z opóźnieniem, daje korzystającemu z tego przedsiębiorstwu, przeżywającemu poważne trudności finansowe, poprzez zmniejszenie w stosunku do niego obciążenia wynikającego z normalnego stosowania systemu ubezpieczeń społecznych, znaczne korzyści gospodarcze, których naliczane mu odsetki i podwyżki za opóźnienia nie mogą całkowicie wyeliminować. Uznawszy w omawianej sprawie, że organy te działały w ten sam sposób, jak hipotetyczny prywatny wierzyciel, który by się znalazł na tyle, na ile jest to możliwe, względem swego dłużnika w takiej samej sytuacji jak te organy, Komisja zastosowała w sposób oczywiście błędny kryterium prywatnego wierzyciela, a zatem Sąd orzeka nieważność spornej decyzji.

Również odnośnie do kryterium prywatnego wierzyciela Sąd oceniał, czy Komisja słusznie mogła ustalić, że darowanie części długów niemieckiego przedsiębiorstwa Technische Glaswerke Ilmenau, które miała ona w stosunku do organu o charakterze publicznoprawnym, odpowiedzialnego za restrukturyzację przedsiębiorstw byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej („BvS”) nosiło cechy pomocy udzielanej przez państwo. Ograniczona kontrola, jaką pełni Sąd odnośnie do skomplikowanych szacunków ekonomicznych tego rodzaju, prowadzi go do wniosku, że w okolicznościach omawianej sprawy Komisja nie popełniła żadnego oczywistego błędu co do oceny szacując, że BvS nie postępowała jak prywatny wierzyciel, działający w normalnych warunkach rynkowych. Ponieważ nie uznano żadnego z pozostałych zarzutów, skarga o stwierdzenie nieważności została oddalona [wyrok z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-198/01 *Technische Glaswerke Ilmenau przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze; odwołanie w toku (sprawa C-404/04 P)].

Ponadto w powołanym wyżej wyroku *Valmont Nederland przeciwko Komisji* Sąd po raz pierwszy przyjął rozwiązanie wypracowane przez Trybunał w wyroku z dnia 24 lipca 2003 r. *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, Rec. str. I-7747), zgodnie z którym działanie podejmowane przez państwo na rzecz przedsiębiorstwa

w zamian za wykonanie zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych nie stanowi pomocy, o ile zostaną spełnione pewne warunki ²⁶.

W tym przypadku Komisja uznała, że fundusze przyznane przedsiębiorstwu przez niderlandzką gminę na urządzenie parkingu stanowiły z jednej strony pomoc państwa ze względu na to, że odpowiadały one kosztom eksploatacyjnym, które to przedsiębiorstwo musiałoby normalnie ponieść, oraz dawały mu pozycję uprzywilejowaną. Komisja uznała jednak, że druga część finansowania dawała korzyści przedsiębiorstwom trzecim i nie uprzywilejowywała skarżącej.

Tymczasem Sąd zauważył z jednej strony, że przedsiębiorstwo to ponosi ciężar, umożliwiając osobom trzecim korzystanie ze swojego parkingu, z różnych tytułów oraz w sposób regularny i darmowy, na mocy porozumienia zawartego ze wspólnotą terytorialną zarówno w interesie powszechnym, jak i tych osób trzecich, a z drugiej strony, że część funduszy przyznanych przez wspólnotę terytorialną na urządzenie tego parkingu rzeczywiście daje korzyści przedsiębiorstwu Valmont.

W tych okolicznościach Sąd orzeka, że Komisja nie mogła od razu uznać, iż ta część funduszy rzeczywiście dawała Valmont pozycję uprzywilejowaną, lecz powinna wcześniej zbadać w świetle posiadanych informacji, czy ta część funduszy mogła być uważana za rzeczywistą rekompensatę za obciążenie ponoszone przez Valmont, czy też nie. W tym celu do niej należało sprawdzenie, czy warunki określone w powołanym wyżej wyroku *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg* były spełnione, czy nie. Ponieważ z decyzji nie wynika, czy kontrola taka miała miejsce, stwierdza się nieważność decyzji ²⁷.

Wreszcie powołanym wyżej wyrokiem *Danske Busvognmaend przeciwko Komisji* Sąd stwierdził nieważność decyzji Komisji uznającej za zgodną ze wspólnym rynkiem pomoc przyznaną przez duńskie władze przedsiębiorstwu transportu autobusowego Combis.

²⁶ Są one następujące: po pierwsze, przedsiębiorstwo będące beneficjentem musi rzeczywiście być odpowiedzialne za wykonanie zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych, które muszą być jasno określone; po drugie, parametry, na podstawie których oblicza się rekompensatę, powinny być wcześniej ustalone w sposób obiektywny i przejrzysty, aby uniknąć tego, by nadawała ona korzyści ekonomiczne mogące uprzywilejować przedsiębiorstwo będące beneficjentem w stosunku do konkurencji; po trzecie, rekompensata nie może przekraczać wielkości niezbędnej do pokrycia wszystkich lub części kosztów poniesionych poprzez wykonywanie zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych, uwzględniając przy tym związane z nim wpływy oraz rozsądny zysk z racji wykonania tych zobowiązań; po czwarte, jeżeli wybór przedsiębiorstwa odpowiedzialnego za wykonanie zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych w konkretnym przypadku nie został dokonany w ramach procedury zamówień publicznych, poziom koniecznej rekompensaty musi zostać ustalony na podstawie analizy kosztów, które w celu wykonania tych zobowiązań poniosłoby przedsiębiorstwo średniej wielkości, dobrze zarządzane i odpowiednio wyposażone, w celu, by mogło spełnić wymogi usługi publicznej, uwzględniając przy tym związane z nim wpływy oraz rozsądny zysk z racji wykonania tych zobowiązań.

²⁷ Jest to kolejna podstawa stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 18 lipca 2001 r., pierwszą z nich było naruszenie art. 87 ust. 1 WE – stwierdzone w tym samym wyroku – którego dopuściła się Komisja, uznając na podstawie sprawozdania biegłego pozbawionego mocy dowodowej, że cena ziemi sprzedanej skarżącej była niższa od ceny rynkowej i że w związku z tym nosiła znamiona pomocy państwa.

W szczególności Sąd orzekł, że na przedsiębiorstwo to nie zostało nałożone wykonanie zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych w rozumieniu rozporządzenia nr 1191/69²⁸. Uznaje on, że takie przedsiębiorstwo jak Combis, na które nie zostały jednostronnie nałożone obowiązki eksploatacji, transportu i pobierania opłat, które nie miało obowiązku wykonywania swoich zadań z zakresu transportu na nierentownych warunkach, sprzecznych z jego interesem ekonomicznym, lecz które wręcz odwrotnie, dobrowolnie przyjęło na siebie te obowiązki, zwyciężywszy w przetargach, które nie przewidywały żadnych dotacji państwowych i w których mogło uczestniczyć lub nie, w zależności od swoich interesów gospodarczych, oraz którego usługi transportowe były wynagradzane po cenie zaproponowanej przez nie przy składaniu ofert w przetargach i przyjętej w umowach zawartych w ich następstwie, nie ponosi zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych w rozumieniu art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 1191/69: przedsiębiorstwo takie nie otrzymuje więc rekompensaty w rozumieniu tego artykułu, jak stwierdziła to Komisja, lecz finansowe wynagrodzenie przewidziane w tych umowach.

– **Konkretny charakter lub selektywność środków podejmowanych przez państwo**

W powołanym wyżej wyroku *Lenzing przeciwko Komisji* Sąd ocenił, że Komisja słusznie mogła uznać środek przyjęty na rzecz przedsiębiorstwa Sniace za selektywny.

Przypominał w tym względzie, że art. 87 ust. 1 WE nie obejmuje swym zakresem środków o czysto generalnym charakterze, jednak nawet działania, które na pierwszy rzut oka wydają się mieć zastosowanie do ogółu przedsiębiorstw, mogą przejawiać pewną selektywność, a zatem być uznawane za środki mające na celu sprzyjanie pewnym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów. Ma to miejsce w szczególności wtedy, gdy organ administracji odpowiedzialny za stosowanie tej generalnej reguły ma władzę dyskrecyjną co do stosowania tego aktu. W omawianej sprawie Sąd stwierdził, że publiczne organy hiszpańskie odpowiedzialne za zbieranie składek na ubezpieczenie społeczne miały pewien zakres swobodnego uznania zarówno przy zawieraniu porozumień w sprawie rozłożenia na raty lub spłaty, jak i przy określaniu pewnych warunków tych porozumień, jak np. kalendarza spłat, kwoty rat i wystarczającego charakteru zabezpieczeń udzielanych przy regulowaniu wierzytelności. Również fakt udzielenia przyzwolenia na to, by przedsiębiorstwo to nie przestrzegało tych porozumień oraz tolerowanie niespłacania długów przez lata zależy od dyskrecyjnej władzy tych organów.

Konkretność czy selektywność środka podejmowanego przez państwo jest jedną z cech pojęcia pomocy państwa, nie tylko w ramach Traktatu WE, lecz również w ramach Traktatu EWWiS, jak przypomniano w wyroku z dnia 1 lipca 2004 r. *Salzgitter przeciwko Komisji* [T-308/00, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze; odwołanie w toku (sprawa C-408/04 P)], który w tej kwestii potwierdza, że fakt poddania możliwości skorzystania z zawartego w ustawie przepisu podatkowego warunkowi lokalizacji inwestycji

²⁸ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1191/69 z dnia 26 czerwca 1969 r. w sprawie działania Państw Członkowskich dotyczącego zobowiązań związanych z pojęciem usługi publicznej w transporcie kolejowym, drogowym i w żegludze śródlądowej (Dz.U. L 156, str. 1), w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Rady (EWG) nr 1893/91 z dnia 20 czerwca 1991 r. (Dz.U. L 169, str. 1).

w ograniczonej strefie terytorialnej jednego z Państw Członkowskich, jak miało to miejsce w omawianej sprawie, jest w zasadzie wystarczający, by uznać, że przepis ten dotyczy określonej kategorii przedsiębiorstw. Powołując się na poparcie swojej oceny – co warto podkreślić z uwagi na rzadkość – na wyrok Trybunału EFT-y²⁹, Sąd podkreśla, że, aby dany środek mógł być uznany za pomoc państwa, ważne jest, by przedsiębiorstwa będące jego beneficjentami należały do kategorii dokładnie określonej poprzez zastosowanie, prawne lub faktyczne, kryterium ustalonego przez ten środek.

b) *Wytyczne*

Chociaż w myśl art. 87 ust. 3 WE Komisja dysponuje szerokim zakresem swobodnego uznania, a korzystanie z niego wiąże się z dokonywaniem ocen natury gospodarczej i społecznej, które muszą być wykonywane w warunkach panujących we Wspólnocie, obowiązują ją jednak dokumenty ramowe i komunikaty, które przyjmuje w dziedzinie pomocy państwa, w zakresie, w jakim nie odbiegają one od norm traktatowych oraz w jakim są akceptowane przez Państwa Członkowskie. Zainteresowane strony mają więc podstawy, by powoływać się na te dokumenty, a sąd kontroluje, czy Komisja przy wydaniu spornej decyzji przestrzegała reguł, które sama sobie narzuca.

Sąd orzekł tak w odpowiedzi na liczne żądania stwierdzenia błędów co do prawa przy stosowaniu wspólnotowych wytycznych dotyczących pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska naturalnego z lat 1994 i 2001 (wyrok z dnia 18 listopada 2004 r. w sprawie T-176/01 *Ferriere Nord przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze), wielosektorowych ram dotyczących pomocy regionalnej dla dużych projektów inwestycyjnych³⁰ (powołany wyżej wyrok *Kronofrance przeciwko Komisji*), komunikatu w sprawie wspólnotowych wytycznych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw³¹ (powołany wyżej wyrok *Technische Glaswerke Ilmenau przeciwko Komisji*), a także zalecenia 96/280/WE dotyczącego definicji małych i średnich przedsiębiorstw³² i komunikatu w sprawie wspólnotowych wytycznych dotyczących pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw³³ (wyrok z dnia 14 października 2004 r. w sprawie T-137/02 *Pollmeier Malchow przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze).

W powołanym wyżej wyroku *Ferriere Nord przeciwko Komisji* Sąd potwierdza, że Komisja mogła uznać projekt pomocy na rzecz Ferriere Nord za niezgodny ze wspólnym rynkiem w zakresie, w jakim inwestycja ta nie zapewniała wymaganego wpływu na środowisko pożądanego przez wytyczne z 1994 i 2001 r.

²⁹ Wyrok Trybunału EFTA z dnia 20 maja 1999 r. w sprawie E-6/98 *Norwegia przeciwko Urzędowi Nadzoru EFTA*, Report of EFTA Court, str. 74.

³⁰ Dz.U. 1998, C 107, str. 7.

³¹ Dz.U. 1994, C 368, str. 12.

³² Zalecenie Komisji 96/280/WE z dnia 3 kwietnia 1996 r. dotyczące definicji małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. L 107, str. 4).

³³ Komunikat Komisji dotyczący wspólnotowych ram pomocy państwa dla MŚP [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. 1996, C 213, str. 4).

Tak samo w powołanym wyżej wyroku *Pollmeier Malchow przeciwko Komisji* Sąd utrzymał w mocy ocenę Komisji, według której beneficjent pomocy był dużym przedsiębiorstwem i nie spełniał więc kryteriów definicji MŚP. Sąd uznaje w szczególności, że w świetle właściwych aktów Komisji słusznie mogło zależeć na tym, by beneficjentem tej pomocy nie była w rzeczywistości grupa, której siła przekraczała siłę MŚP.

W powołanym wyżej wyroku *Technische Glaswerke Ilmenau przeciwko Komisji*, w świetle wskazań wytycznych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw Sąd uznaje, że Komisja nie popełniła oczywistego błędu w ocenie, odmawiając uznania na mocy art. 87 ust. 3 lit. c) WE obniżenia cen, będących przedmiotem sprawy, za zgodne ze wspólnym rynkiem, nie biorąc pod uwagę doprowadzenia do monopolu, wynikającego ze zniknięcia skarżącej [z rynku]. Sąd podkreśla bowiem, że okoliczność ta mogłaby uzasadniać przyznanie pomocy państwa przeznaczonej na ratowanie przedsiębiorstw i zachęcanie ich do restrukturyzacji jedynie wtedy, gdy spełnione by były ogólne warunki zezwolenia na pomoc na ratowanie i restrukturyzację, określone w wytycznych. Otóż w omawianej sprawie Sąd stwierdza, że Komisja nie popełniła żadnego oczywistego błędu w ocenie uznając, że plan restrukturyzacji nie umożliwiał przywrócenia rentowności przedsiębiorstwu Technische Glaswerke Ilmenau, i orzeka zatem oddalenie zarzutu.

Natomiast powołany wyżej wyrok *Kronofrance przeciwko Komisji* stwierdza nieważność decyzji Komisji o niewnoszeniu zastrzeżeń wobec pomocy przyznanej przez władze niemieckie na rzecz przedsiębiorstwa Glunz na budowę zintegrowanego centrum obróbki drewna. Sąd faktycznie uważa, że Komisja nie przestrzegała reguł ustanowionych w wielosektorowych ramach dotyczących pomocy regionalnej dla dużych projektów inwestycyjnych, ponieważ nie skontrolowała, czy rynek produktów, których dotyczyła pomoc był „w fazie schyłkowej”. Z powodu tego błędu co do prawa Komisji nie można było ocenić zgodności zgłoszonej pomocy na podstawie wszystkich mających zastosowanie kryteriów.

c) Windykacja

Wyrok z dnia 14 stycznia 2004 r. *Fleuren Compost przeciwko Komisji* (T-109/01, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze) dał Sądowi możliwość przypomnienia, że przedsiębiorstwa będące beneficjentami pomocy mogą mieć uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości pomocy jedynie wtedy, gdy udzielono jej z zachowaniem procedury określonej w art. 88 WE, lecz że orzecznictwo nie wyklucza jednak tego, by beneficjenci przyznanej bezprawnie pomocy mogli powołać się w ramach postępowania windykacyjnego na nadzwyczajne okoliczności, które mogły słusznie wzbudzić ich uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości tej pomocy, aby sprzeciwić się jej zwrotowi.

Niemniej jednak Sąd orzeka, że beneficjenci pomocy mogą powoływać się na takie nadzwyczajne okoliczności na podstawie istotnych przepisów prawa krajowego jedynie w ramach postępowania windykacyjnego przed sądami krajowymi, do których należy wyłączna ocena tych okoliczności, po postawieniu Trybunałowi w razie potrzeby pytań prejudycjalnych w sprawie wykładni. Orzekając w ten sposób, Sąd zajmuje jasne stanowisko w przedmiocie zagadnienia, co do którego udzielano do tej pory niezdecydowanych odpowiedzi (zob. w tym względzie Sprawozdanie Roczne z 1999 r.).

W odróżnieniu od strony skarżącej w sprawie, w której wydano omówiony powyżej wyrok, aby sprzeciwić się zwrotowi pomocy przedsiębiorstwo Salzgitter nie utrzymywało, że Komisja złamała zasadę uzasadnionych oczekiwań, lecz że zlekceważyła zasadę pewności co do prawa. Sąd uznał, że pogwałcenie tej zasady uzasadnia w omawianej sprawie stwierdzenie nieważności dyspozycji decyzji³⁴ nakazujących Republice Federalnej Niemiec windykację pomocy przyznanej przedsiębiorstwom zgrupowanym pod nazwą Salzgitter AG.

W powołanym wyżej wyroku *Salzgitter przeciwko Komisji* Sąd orzeka po pierwsze, że możliwość powołania się na zasadę pewności co do prawa nie jest obłożona warunkami, pozwalającymi powołać się na uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości pomocy państwa. Dlatego też przedsiębiorstwo metalurgiczne, które otrzymało pomoc państwa, która nie została zgłoszona Komisji, może powoływać się na pewność co do prawa, aby sprzeciwić się decyzji Komisji nakazującej mu zwrot, mimo tego, iż poza nadzwyczajnymi okolicznościami jest wykluczone, by beneficjent pomocy mógł mieć uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości tej pomocy, jeżeli udzielono jej z naruszeniem przepisów dotyczących uprzedniej kontroli pomocy państwa.

Sąd następnie uznaje, że przedsiębiorstwo metalurgiczne, które skorzystało z bezprawnie przyznanej pomocy, słusznie mogło oprzeć się na zasadzie pewności co do prawa, aby podważyć legalność decyzji Komisji nakazującej zwrot tej pomocy w sytuacji, gdy w czasie, kiedy ją otrzymało, z winy Komisji istniała niepewność i brak jasności odnośnie do sytuacji prawnej dotyczącej takich rodzajów pomocy, która się jeszcze pogłębiła przez przedłużający się brak reakcji Komisji, która wszakże wiedziała o przekazywaniu tej pomocy i która, naruszając w ten sposób swój obowiązek staranności, doprowadziła do dwuznacznej sytuacji, którą powinna była wyjaśnić przed przystąpieniem do jakichkolwiek działań zmierzających do nakazania zwrotu przekazanej pomocy.

2. Zagadnienia proceduralne

Wyjaśniona została kwestia zakresu praw przysługujących zainteresowanym w formalnej procedurze dochodzenia w sprawie pomocy państwa. Orzecznictwo Sądu wprowadza jasny podział na udzielające pomocy Państwa Członkowskie z jednej strony, a zainteresowanych z drugiej strony. Podczas gdy pierwsze z nich mają pełne prawa do obrony, to ci drudzy mają jedynie prawo przedstawić uwagi.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że w jednym ze swych zarzutów rozpatrywanych w ramach sprawy, w której występowało przeciwko Komisji, Ferriere Nord – przedsiębiorstwo sektora przemysłu metalurgicznego i mechanicznego – podnosiło, iż Komisja naruszyła jego prawo do obrony poprzez wszczęcie formalnej procedury dochodzenia pod rządami wspólnotowych wytycznych dotyczących pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska naturalnego z 1994 r.³⁵, a wydała ją na podstawie wytycznych

³⁴ Decyzja Komisji 2000/797/EWWiS z dnia 28 czerwca 2000 r. dotycząca pomocy państwa wdrożonej przez Niemcy na rzecz Salzgitter AG, Preussag Stahl AG oraz zależnych spółek metalurgicznych grupy, obecnie zgrupowanych pod nazwą Salzgitter AG-Stahl und Technologie (SAG) [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. L 323, str. 5).

³⁵ Dz.U. 1994, C 72, str. 3.

z 2001 r.³⁶, przy czym ani Republika Włoska, ani ono samo nie zostały wezwane do przedstawienia uwag odnośnie do nowych wytycznych. W powołanym wyżej wyroku *Ferriere Nord przeciwko Komisji* Sąd wyjaśnia, że po pierwsze należy rozpatrywać ten zarzut nie z punktu widzenia prawa do obrony, z którego w dziedzinie pomocy państwa korzystają tylko Państwa Członkowskie, ale pod względem posiadanego na mocy art. 88 ust. 2 WE przez „zainteresowane strony” prawa przedstawienia uwag w fazie dochodzenia, o którym mowa w tym przepisie. Twierdzi dalej, że Komisja nie mogła, nie pomijając przy tym praw proceduralnych zainteresowanych stron, oprzeć swej decyzji na nowych zasadach, wprowadzonych wytycznymi z 2001 r., nie wzywając ich do przedstawienia odnośnie do tego uwag. Niemniej jednak Sąd stwierdza, że zasady ustanowione w jednych i drugich ramach są, w zakresie uzasadnień przyjętych przez Komisję w celu uznania tej pomocy za niezgodną, w istocie identyczne; wywodzi z tego faktu, że ponowne zasięgnięcie opinii zainteresowanych stron nie było konieczne.

Po drugie, rozstrzygnięcia wymagała kwestia, czy przedsiębiorstwu będącemu beneficjentem pomocy powinno się przyznać uprawnienia wykraczające poza prawo do przedstawienia uwag pootwarciu procedury, które przysługują wszystkim zainteresowanym stronom w rozumieniu art. 88 ust. 2 WE. Odpowiedź udzielona przez Trybunał w powołanych wyżej wyrokach *Fleuren Compost przeciwko Komisji* i *Technische Glaswerke Ilmenau przeciwko Komisji* jest niedwuznaczna: „żaden przepis dotyczący procedury kontroli pomocy państwa nie przewiduje dla beneficjenta pomocy szczególnej roli wśród zainteresowanych stron”, przy czym Sąd przypomina, że procedura kontroli pomocy państwa nie jest procedurą wszczynaną „przeciwko” beneficjentowi pomocy, co oznaczałoby, że mógłby on korzystać z tak szerokich praw, jak prawa do obrony.

Ponieważ zainteresowane strony inne niż Państwo Członkowskie, którego dotyczy dana sprawa, nie mogą korzystać z prawa do spornego postępowania przed Komisją, Sąd oddalił zarzut skarżących, w szczególności przedsiębiorstwa *Technische Glaswerke Ilmenau*, zgodnie z którym powinno ono było uzyskać dostęp do jawnej części akt postępowania administracyjnego oraz otrzymać uwagi lub odpowiedzi na pytania Komisji przedstawione przez jednego z jego konkurentów na rynku.

W jednym z zarzutów przedstawionych przez *Ferriere Nord* w ramach skargi zmierzającej do stwierdzenia nieważności decyzji Komisji uznającej za niezgodną ze wspólnym rynkiem pomoc, której zamierzała udzielić mu Republika Włoska, przedsiębiorstwo to obwiniło Komisję o to, że nie wezwała go, ani też Republiki Włoskiej, do dostarczenia dokumentacji dotyczącej środowiskowego celu inwestycji, a następnie wskazała w swojej decyzji, że nie dostarczono jej żadnego dokumentu na ten temat. W tym względzie Sąd (powołany wyżej wyrok *Ferriere Nord przeciwko Komisji*) ocenia, że zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań wymaga, by Komisja przy prowadzeniu procedury dochodzenia w sprawie pomocy państwa brała pod uwagę uzasadnione oczekiwania, które mogły powstać na podstawie wskazówek zawartych w decyzji o wszczęciu formalnej procedury dochodzenia oraz żeby nie opierała następnie swej ostatecznej decyzji na braku dowodów, jeśli zainteresowane strony, sądząc po tych wskazówkach, nie mogły uważać, że powinny ich dostarczyć. W omawianej sprawie zarzut został oddalony z uwagi na

³⁶ Wspólnotowe wytyczne dotyczące pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska naturalnego [tłumaczenie nieoficjalne] (Dz.U. 2001, C 37, str. 3).

dostatecznie jasny i precyzyjny charakter wskazówek zawartych w decyzji o wszczęciu postępowania ³⁷.

E. Środki ochrony handlowej

O ile wyrokowi z dnia 28 października 2004 r. w sprawie *Shanghai Teraoka Electronic Co. Ltd. przeciwko Radzie Unii Europejskiej* (dotychczas nie opublikowanym w Zbiorze), którym oddalono skargę zmierzającą do stwierdzenia nieważności rozporządzenia wprowadzającego ostateczne cła antydumpingowe na przywóz niektórych wag elektronicznych ³⁸, należy się wzmianka z tego zwłaszcza powodu, że jest to jedyne orzeczenie w dziedzinie działań antydumpingowych, to uwagę czytelnika powinien przyciągnąć wyrok z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie T-317/02 *Fédération des industries condimentaires de France (FICF) i in. przeciwko Komisji* (dotychczas nie opublikowany w Zbiorze).

Wypowiadając się po raz pierwszy w przedmiocie zgodności z prawem decyzji Komisji oddalającej skargę wniesioną w trybie rozporządzenia Rady dotyczącego przeszkód w handlu ³⁹, Sąd wskazał warunki, w jakich przeszkody w handlu usprawiedliwiają interwencję Wspólnoty.

W przedmiotowej sprawie skarga wniesiona w czerwcu 2001 r. przez FICF, zrzeszającą głównych francuskich producentów musztardy gotowej, zmierzała do uchylenia skutków środków, na których podjęcie zezwolił Stanom Zjednoczonym Ameryki Organ Rozstrzygania Sporów Światowej Organizacji Handlu (WTO) ⁴⁰, a polegających w szczególności na nałożeniu dodatkowego cła w wysokości 100% wartości na pewną liczbę towarów pochodzących z Państw Członkowskich Wspólnoty Europejskiej, między innymi na „musztardę gotową”.

FICF zarzucała w skardze selektywny charakter amerykańskich środków retorsji, stosowanych jedynie w stosunku do niektórych Państw Członkowskich, a nie względem

³⁷ Zob. podobnie powołany wyżej wyrok *Pollmeier Malchow przeciwko Komisji*, pkt 76.

³⁸ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2605/2000 z dnia 27 listopada 2000 r. nakładające ostateczne cło antydumpingowe na przywóz niektórych wag elektronicznych pochodzących z Chińskiej Republiki Ludowej, Republiki Korei i Tajwanu (Dz.U. L 301, str. 42).

³⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 3286/94 z dnia 22 grudnia 1994 r. ustanawiające procedury wspólnotowe w zakresie wspólnej polityki handlowej w celu zapewnienia wykonania praw Wspólnoty zgodnie z zasadami handlu międzynarodowego, w szczególności tymi ustanowionymi pod auspicjami Światowej Organizacji Handlu (WTO) (Dz.U. L 349, str. 71).

⁴⁰ Między 1981 r. a 1996 r. Rada przyjęła kilka dyrektyw w ramach zwalczania używania w żywieniu zwierząt niektórych substancji o działaniu hormonalnym, w celu ochrony zdrowia ludzi. W styczniu 1998 r. Organ Apelacyjny WTO, wskutek skargi wniesionej przez Stany Zjednoczone, uznał tę regulację wspólnotową za niezgodną z zasadami WTO. W lipcu 1999 r., wobec niedostosowania regulacji wspólnotowej, zezwolił Stanom Zjednoczonym na podjęcie środków retorsji, a w szczególności na nałożenie dodatkowego cła w wysokości 100% wartości na niektóre towary pochodzące ze Wspólnoty Europejskiej.

Wspólnoty Europejskiej jako całości. W skardze wskazano również, że przeszkoda w handlu, którą utworzyły Stany Zjednoczone, powodowała niekorzystne skutki w handlu w odniesieniu do eksportu musztardy gotowej przez przedsiębiorstwa zrzeszone w FICF, a nadto, że interes Wspólnoty wymagał wszczęcia przeciwko środkom podjętym przez Stany Zjednoczone procedury zgodnie z zasadami handlu międzynarodowego.

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie przeszkód w handlu Komisja wszczęła procedurę badawczą, którą następnie objęto trzy inne organizacje zawodowe – producentów foie gras, roqueforta i szalotki. Zamykając tę procedurę w 2002 r., Komisja uznała, że interesy Wspólnoty nie wymagają żadnych szczególnych działań, albowiem selektywne zawieszenie kontyngentów nie spowodowało niekorzystnych skutków w handlu w rozumieniu tego rozporządzenia.

Sąd, do którego FICF i pozostałe zainteresowane organizacje wniosły o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji o niepodejmowaniu działań wobec amerykańskich środków retorsji, utrzymał w mocy tę decyzję.

W pierwszej kolejności Sąd zauważył, że zgodnie z rozporządzeniem w sprawie przeszkód w handlu Wspólnota może, na podstawie zasad handlu międzynarodowego, podjąć działanie w stosunku do przeszkody w handlu przyjętej przez państwo trzecie wówczas, gdy są spełnione łącznie trzy przesłanki: istnienie przeszkody w handlu, wynikające z niej niekorzystne skutki w handlu oraz konieczność działania w interesie Wspólnoty.

Ponadto, zdaniem Sądu, Komisja prawidłowo wzięła pod uwagę całość elementów, składających się nierozdzielnie na pojęcie przeszkody w handlu. Co się tyczy niekorzystnych skutków w handlu, Sąd uważa, że wzrost w okresie między latami 1996-1998 a rokiem 2000 eksportu musztardy gotowej ze Zjednoczonego Królestwa do Stanów Zjednoczonych, tak co do ilości, jak i wartości, stanowi część i odsetek bardzo mały w porównaniu z eksportem z pozostałych Państw Członkowskich Wspólnoty. Zatem nawet zakładając, że eksporterzy z Państw Członkowskich innych niż Zjednoczone Królestwo skorzystaliby z tego wzrostu, w przypadku gdyby retorsje amerykańskie zostały rozciągnięte na musztardę pochodzącą ze Zjednoczonego Królestwa – co nie zostało wykazane przez skarżących – to eksporterzy ci nie mogliby cieszyć się większymi możliwościami eksportowymi.

Na koniec Sąd przypomina, że ocena interesu Wspólnoty wymaga wyważenia interesów różnych zainteresowanych stron oraz ogólnego interesu Wspólnoty. O ile procedura badawcza nie wykluczyła ogólnego i długoterminowego interesu Wspólnoty do działania w przyszłości, to jednak Komisja zamknęła ją z powodu braku szczególnego interesu Wspólnoty do podejmowania działań przeciwko przeszkodzie niewywołującej niekorzystnych skutków w handlu w rozumieniu rozporządzenia o przeszkodach w handlu. Sąd zatem uważa, że skarżący nie może domagać się od Wspólnoty podejmowania działań w interesie ogólnym, o ile przynajmniej on sam nie odczuł niekorzystnych skutków w handlu w rozumieniu rozporządzenia o przeszkodach w handlu. W tym stanie rzeczy, wbrew twierdzeniom francuskich producentów, Komisja nie pomyliła interesu Wspólnoty z interesem FICF. Ponadto, mimo że w zaskarżonej decyzji nie wymieniono oprócz FICF innych zainteresowanych stron, zdaniem Sądu Komisja rozważyła ich interesy w ramach procedury badawczej.

F. Wspólnotowy znak towarowy

Rejestracja wspólnotowych znaków towarowych, zważywszy na miejsce, jakie zajmuje w działalności Sądu, jest dla niego źródłem najpoważniejszej części spraw spornych: 110 spraw wniesionych w 2004 r. (wobec 100 w 2003 r.) i 76 spraw zakończonych (47 wyrokiem i 29 postanowieniem), to jest o 29 więcej niż w roku ubiegłym.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego ⁴¹ odmawia się rejestracji wspólnotowego znaku towarowego w szczególności, jeśli jest on pozbawiony charakteru odróżniającego [art. 7 ust. 1 lit. b)] lub jeśli nie jest opisowy [art. 7 ust. 1 lit. c)] (bezwzględne podstawy odmowy rejestracji) lub w przypadku sprzeciwu opartego na istnieniu wcześniejszego znaku towarowego chronionego w Państwie Członkowskim jako wspólnotowy znak towarowy (art. 8) (względne podstawy odmowy rejestracji) ⁴².

1. Bezwzględne podstawy odmowy rejestracji

Na czternaście wyroków, w których Sąd orzekał o zgodności z prawem decyzji Izb Odwoławczych dotyczących bezwzględnych podstaw odmowy rejestracji, tylko jeden raz stwierdził nieważność decyzji [wyrok z dnia 24 listopada 2004 r. w sprawie T-393/02 Henkel przeciwko OHIM (Kształt białego i przezroczystego flakonu)] i oddalił wszystkie pozostałe skargi ⁴³.

⁴¹ Dz.U. 1994, L 11, str. 1.

⁴² Wspólnotowy znak towarowy może również zostać unieważniony przez OHIM na stosowny wniosek złożony w trybie art. 51 ust. 1 tego rozporządzenia. W 2004 r. Sąd nie orzekał w przedmiocie zgodności z prawem żadnej decyzji Wydziału Unieważnień OHIM.

⁴³ Wyroki z dnia 28 stycznia 2004 r. w sprawach od T-146/02 do T-153/02 *Deutsche SiSi-Werke przeciwko OHIM (Stojąca saszetka)*, (w odwołaniu, sprawa C-173/04 P); z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie T-216/02 *Fieldturf przeciwko OHIM (LOOKS LIKE GRASS... FEELS LIKE GRASS... PLAYS LIKE GRASS)*; z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie T-127/02 *Concep przeciwko OHIM (ECA)*; z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie T-399/02 *Eurocermex przeciwko OHIM (Kształt butelki na piwo)*, (w odwołaniu, sprawa C-286/04 P); z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie T-281/02 *Norma Lebensmittelfabrikbetrieb przeciwko OHIM (Mehr für Ihr Geld)*; z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-289/02 *Telepharmacy Solution przeciwko OHIM – (TELEPHARMACY SOLUTIONS)*; z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-270/02 *MLP Finanzdienstleistungen przeciwko OHIM (bestpartner)*; z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie T-311/02 *Lissotschenko i Hentze przeciwko OHIM (LIMO)*; z dnia 14 września 2004 r. w sprawie T-183/03 *Applied Molecular Evolution przeciwko OHIM (APPLIED MOLECULAR EVOLUTION)*; z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie T-402/02 *Storck przeciwko OHIM (Kształt papierka od cukierka)*; z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie T-396/02 *Storck przeciwko OHIM (Kształt cukierka)*; z dnia 23 listopada 2004 r. w sprawie T-360/03 *Frischpack przeciwko OHIM (Kształt pudełka na ser)*; z dnia 30 listopada 2004 r. w sprawie T-173/03 *Geddes przeciwko OHIM (NURSERYROOM)*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze.

Przed wszystkim, znaki towarowe, o których mowa w art. 7 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 40/94, to takie, które nie spełniają podstawowej funkcji znaku towarowego, jaką jest identyfikacja pochodzenia handlowego towaru lub usługi. Innymi słowy, charakter odróżniający znaku towarowego w rozumieniu tego przepisu oznacza, że znak ten umożliwia identyfikację towaru lub usługi, dla których wnosi się o rejestrację, jako pochodzącego z określonego przedsiębiorstwa i tym samym odróżnienie tego towaru lub usługi od pochodzących z innych przedsiębiorstw.

Sąd utrzymał w mocy, między innymi, decyzje izb odwoławczych odmawiające rejestracji, jako wspólnotowych, następujących znaków towarowych z powodu braku charakteru odróżniającego: przedstawienia stojących saszetek na napoje dla soków owocowych; oznaczenia słownego „LOOKS LIKE GRASS... FEELS LIKE GRASS... PLAYS LIKE GRASS” dla syntetycznego trawnika oraz usług związanych z jego instalacją; przezroczystej, wypełnionej żółtym płynem butelki z długą szyjką, w której umieszczono plasterek cytryny z zieloną skórką dla napojów i niektórych usług; oznaczenia słownego „Mehr für Ihr Geld” dla artykułów drogerijnych i produktów żywnościowych bieżącej konsumpcji; przedstawienia kształtu papierka od cukierka lub kształtu trójwymiarowego przedstawiającego cukierek koloru jasnobrązowego dla słodczy.

Natomiast Sąd stwierdził nieważność decyzji Izby Odwoławczej uznającej, że pozbawione charakteru odróżniającego jest trójwymiarowe oznaczenie, na które składa się forma białego i przezroczystego flakonu dla środków czystości. W ww. wyroku w sprawie *Henkel przeciwko OHIM (Forma białego i przezroczystego flakonu)* Sąd orzekł, że zgłoszony trójwymiarowy znak towarowy jest niezwykle i umożliwia odróżnienie danych towarów od towarów o innym pochodzeniu handlowym.

Po drugie, należy podkreślić, że co się tyczy spraw spornych dotyczących opisowego charakteru zgłoszonych znaków towarowych w rozumieniu art. 7 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 40/94, Sąd w całości podzielił ocenę izb odwoławczych dotyczącą tej kwestii. I tak orzekł, że zgodne z prawem są decyzje stwierdzające, że następujące znaki towarowe nie spełniają podstawowej funkcji znaku towarowego: oznaczenie słowne TELEPHARMACY SOLUTIONS dla wyposażenia służącego do dystrybucji produktów farmaceutycznych na odległość; oznaczenie słowne LIMO dla pewnych kategorii towarów laserowych; oznaczenie słowne APPLIED MOLECULAR EVOLUTION dla usług związanych z inżynierią molekularną oraz oznaczenie słowne NURSERYROOM dla towarów dla małych dzieci.

Ponadto, i to po raz pierwszy, Sąd zastosował art. 111 regulaminu i odrzucił postanowieniem skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Izby Odwoławczej, stwierdzającej opisowy charakter wyrazu QUICK-GRIP pierścieni mocujących (materiały do majsterkowania) na tej podstawie, że skarga była oczywiście pozbawiona podstawy prawnej [postanowienie z dnia 27 maja 2004 r. w sprawie T-61/03 *Irwin Industrial Tool przeciwko OHIM (QUICK-GRIP)*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze].

Po trzecie, art. 7 ust. 1 lit. h) rozporządzenia nr 40/94 wymienia bezwzględną podstawę odmowy rejestracji, której prawidłowość stosowania przez Izbę Odwoławczą Sąd

skontrolował w ww. wyroku w sprawie *Concept przeciwko OHIM (ECA)* ⁴⁴. W przedmiotowej sprawie Sąd potwierdził, że należało odmówić rejestracji oznaczenia graficznego, na który składa się kółko utworzone z gwiazd takiego samego kształtu i wielkości, o pięciu ramionach, z których jedno zwrócone jest w górę, otaczające, na kwadratowej podstawie, element słowny „ECA”, całość bez określonego koloru, o którego rejestrację wnoszono w szczególności dla nośników danych oraz organizacji i przeprowadzania seminariów. Zdaniem Sądu takie oznaczenie jest imitacją emblematu europejskiego w rozumieniu art. 6ter ust. 1 lit. b) Konwencji paryskiej. Ponadto uważa on, że Izba Odwoławcza zasadnie uznała, że rejestracja zgłoszonego znaku towarowego mogłaby wśród odbiorców wywołać wrażenie, że istnieje związek między zgłoszonym znakiem towarowym z jednej strony, a Radą Europy, Unią Europejską czy Wspólnotą Europejską z drugiej strony.

Po czwarte, jako że rozporządzenie nr 40/94 wprost w art. 7 ust. 3 stanowi, że art. 7 ust. 1 lit. od a) do d) nie znajdują zastosowania, jeżeli znak towarowy uzyskał w odniesieniu do towarów lub usług, dla których występuje się o rejestrację „charakter odróżniający [...] w następstwie używania”, wnioskodawcy chętnie powołują się przed OHIM na ten przepis, aby uzyskać rejestrację znaku towarowego. Sąd przypomniał, przy spełnieniu jakich warunków można uznać, że taki charakter odróżniający został uzyskany, w ww. wyrokach w sprawach *Eurocermex przeciwko OHIM (Kształt butelki na piwo)*, T-396/02 *Storck przeciwko OHIM (Kształt cukierka)* i T-402/02 *Storc przeciwko OHIM (Kształt papierka od cukierka)*. W tym ostatnim orzeczeniu Sąd podkreśla, że Izba Odwoławcza nie narusza art. 74 ust. 1 zdanie pierwsze rozporządzenia nr 40/94, kiedy rezygnuje z badania z urzędu wszelkich okoliczności, mogących potwierdzić uzyskanie charakteru odróżniającego w następstwie używania w rozumieniu art. 7 ust. 3 tego rozporządzenia. Pomimo iż w odniesieniu do tego przepisu nie obowiązuje zasada stanowiąca, że badanie przez OHIM (to jest eksperta lub ewentualnie Izbę Odwoławczą) jest ograniczone do okoliczności faktycznych powołanych przez strony, jak to ma miejsce w przypadku art. 74 ust. 1 in fine, Sąd stoi na stanowisku, że w przypadku gdy wnioskodawca nie podnosi faktu uzyskania przez znak towarowy charakteru odróżniającego wskutek używania, jest rzeczą fizycznie niemożliwą, by OHIM mógł wziąć pod uwagę fakt, że zgłoszony znak towarowy nabył taki charakter. A zatem, zgodnie z zasadą, że „nikt nie może być zobowiązany do rzeczy niemożliwych”, OHIM ma obowiązek badania okoliczności faktycznych, mogących zgłoszonemu znakowi towarowemu przydać charakter odróżniający wskutek używania w rozumieniu art. 7 ust. 3 tylko wówczas, gdy wnioskodawca się na nie powołał.

2. Względne podstawy odmowy rejestracji

Oprócz przypadków rozstrzygnięcia spraw postanowieniem, w szczególności o umorzeniu postępowania w razie wycofania sprzeciwu [postanowienie z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie T-120/03 *Synopharm przeciwko OHIM – Pentafarma (DERMAZYN)*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze], Sąd 19 razy orzekał w drodze wyroku. Spośród

⁴⁴ Zgodnie z tym przepisem nie podlegają rejestracji „znaki towarowe, na które właściwe władze nie wydały zezwolenia, [i] których odmowa rejestracji następuje na podstawie art. 6ter Konwencji paryskiej”.

nich 14 utrzymuje w mocy decyzje izb odwoławczych ⁴⁵, a pozostałe stwierdzają nieważność zaskarżonych decyzji bądź z powodów formalnych lub proceduralnych ⁴⁶, bądź z powodu obrazu przepisu art. 8 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 40/94 ⁴⁷.

Na podstawie tego ostatniego przepisu odmawia się, wskutek sprzeciwu właściciela wcześniejszego znaku towarowego, rejestracji znaku towarowego, jeżeli z powodu identyczności lub podobieństwa do wcześniejszego znaku i z powodu identyczności lub podobieństwa towarów lub usług, które oba znaki towarowe oznaczają, istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd odbiorców z terenu, na którym wcześniejszy znak towarowy jest chroniony.

Biorąc pod uwagę fakt, że prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd powinno być oceniane całościowo, w odniesieniu do postrzegania przez właściwy krąg odbiorców i uwzględniając czynniki mające znaczenie w konkretnej sprawie, w szczególności korelację podobieństwa znaków i podobieństwa oznaczanych towarów i usług, Sąd na przykład potwierdził istnienie takiego prawdopodobieństwa w przypadku oznaczenia słownego CONFORFLEX dla mebli do spania oraz graficznych znaków towarowych FLEX, zarejestrowanych wcześniej w Hiszpanii dla kategorii towarów obejmującej meble do spania, natomiast orzekł brak takiego prawdopodobieństwa w przypadku oznaczenia słownego PICARO dla samochodów i wcześniejszego wspólnotowego znaku towarowego PICASSO dla takich samych towarów lub w przypadku oznaczenia słownego

⁴⁵ Wyroki z dnia 18 lutego 2004 r. w sprawie T-10/03 *Koubi przeciwko OHIM – Flabesa (CONFORFLEX)*; z dnia 3 marca 2004 r. w sprawie T-355/02 *Mülhens przeciwko OHIM – Zirh International (ZIRH)*, (w odwołaniu, sprawa C-206/04 P); z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie T-20/02 *Interquell przeciwko OHIM – SCA Nutrition (HAPPY DOG)*; z dnia 17 marca 2004 r. w sprawach T-183/02 i T-184/02 *El Corte Inglés przeciwko OHIM – González Cabello i Iberia Líneas Aéreas de España (MUNDICOR)*; z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawach T-124/02 i T-156/02 *Sunrider przeciwko OHIM – Vitakraft-Werke Wührmann i Friesland Brands (VITATASTE i METABALANCE 44)*; z dnia 22 czerwca 2004 r. w sprawie T-66/03 *„Drie Mollen sinds 1818” przeciwko OHIM – Nabeiro Silveria (Galáxia)*; z dnia 22 czerwca 2004 r. w sprawie T-185/02 *Ruiz-Picasso i in. przeciwko OHIM – DaimlerChrysler (PICARO)*, (w odwołaniu, sprawa C-361/04 P); z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie T-186/02 *BMI Bertoll przeciwko OHIM – Diesel (DIESELIT)*; z dnia 6 lipca 2004 r. w sprawie T-117/02 *Grupo El Prado Cervera przeciwko OHIM – Héritiers Debuschewitz (CHUFADIT)*; z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-203/02 *Sunride przeciwko OHIM – Espadafor Caba (VITAFRUIT)*, (w odwołaniu, sprawa C-416/04 P); z dnia 13 lipca 2004 r. w sprawie T-115/02 *AVEX przeciwko OHIM – Ahlers (Obraz „a”)*; z dnia 13 lipca 2004 r. w sprawie T-115/03 *Sama przeciwko OHIM – Grotto (GAS STATION)*; z dnia 16 września 2004 r. w sprawie T-342/02 *Metro-Goldwyn-Mayer Lion przeciwko OHIM – Moser Grupo Media (Moser Grupo Media)*; z dnia 6 października 2004 r. w sprawach T-117/03 do T-119/03 i T-171/03 *New Look przeciwko OHIM – Naulover (NLSPORT, NLJEANS, NLACTIVE i NLCollection)*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze.

⁴⁶ Wyroki z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie T-107/02 *GE Betz przeciwko OHIM – Atofina Chemicals (BIOMATE)*; z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-334/01 *MFE Marienfeld przeciwko OHIM – Vétoquinol (HIPOVITON)*; z dnia 6 października 2004 r. w sprawie T-356/02 *Vitakraft-Werke Wührmann przeciwko OHIM – Krafft (VITAKRAFT)*, (w odwołaniu, sprawa C-512/04 P), i z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie T-164/02 *Kaul przeciwko OHIM – Bayer (ARCOL)*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze.

⁴⁷ Wyrok z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie T-317/01 *M+M/OHIM – Mediametrie (M+M EURODATA)*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze.

CHUFACIT dla orzechów preparowanych i orzechów świeżych wcześniejszych krajowych znaków towarowych słownego – CHUFI – i graficznego – zawierającego wyraz CHUFI – dla produktów obejmujących również te, które wskazano we wniosku o rejestrację.

Z drugiej strony, liczne wyroki przyczyniają się do objaśnienia zasad badania sprzeciwu, takich jak zawarte w art. 43 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 40/94. Dokładniej ust. 2 tego przepisu przewiduje, że na wniosek zgłaszającego właściciel wcześniejszego wspólnotowego znaku towarowego, który zgłosił sprzeciw, przedstawia dowód, że w okresie pięciu lat poprzedzających publikację zgłoszenia wspólnotowego znaku towarowego, wcześniejszy wspólnotowy znak towarowy był rzeczywiście używany we Wspólnocie w odniesieniu do towarów lub usług, dla których jest on zarejestrowany i które przytacza on jako uzasadnienie swojego sprzeciwu lub że istnieją usprawiedliwione powody nieużywania znaku, pod warunkiem że wcześniejszy wspólnotowy znak towarowy był w tym czasie zarejestrowany od co najmniej pięciu lat. Na podstawie ust. 3 tego przepisu ust. 2 stosuje się do wcześniejszych krajowych znaków towarowych, przy czym zrozumiałe jest, że używanie we Wspólnocie zastępuje się używaniem w Państwie Członkowskim, w którym wcześniejszy znak towarowy jest chroniony.

Z orzecznictwa wynika, że dowód rzeczywistego używania może być wymagany wyłącznie wówczas, gdy datę rejestracji wcześniejszego znaku towarowego i datę publikacji zgłoszenia wspólnotowego znaku towarowego dzieli okres przynajmniej pięciu lat [ww. wyrok w sprawie *BMI Bertollo przeciwko OHIM – Diesel (DIESELIT)*], a nadto, że dowód rzeczywistego używania powinien być przedstawiony tylko wówczas, gdy wnioskodawca złożył w „postępowaniu przed OHIM wyraźny wniosek w stosownym czasie” [ww. wyrok w sprawie *El Corte Inglés przeciwko OHIM – González Cabello i Iberia Líneas Aéreas de España (MUNDICOR)*]. W kilku orzeczeniach [wyroki w sprawach *MFE Marienfelde przeciwko OHIM – Vétoquinol (HIPOVITON)*, *Sunrider przeciwko OHIM – Espadafor Caba (VITAFRUIT)* oraz *Vitakraft-Werke Wührmann przeciwko OHIM – Krafft (VITAKRAFT)*] Sąd sprecyzował ponadto pojęcie rzeczywistego używania oraz zakres dowodu, który powinien zostać przedstawiony przez wnoszącego sprzeciw, jak również skontrolował ocenę cechy rzeczywistego używania dokonaną przez Izbę Odwoławczą. W tej ostatniej kwestii należy zauważyć, że w wyroku w sprawie *Vitakraft-Werke Wührmann przeciwko OHIM – Krafft (VITAKRAFT)* Sąd uznał, że Izba Odwoławcza błędnie przyjęła, że dowód rzeczywistego użycia został przedstawiony, podczas gdy oparła ona swoje rozumowanie na przypuszczeniach; w konsekwencji Sąd stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji.

3. Zagadnienia formalne i proceduralne

Mimo iż kwestie formalne i proceduralne rozpatrywane przez Sąd były stosunkowo liczne, ograniczone rozmiary niniejszego opracowania pozwalają na przytoczenie jedynie kilku z nich. Wybrano zatem cztery zagadnienia.

Pierwsze zagadnienie dotyczy dopuszczalności lub niedopuszczalności niektórych żądań. Przede wszystkim pojawiło się pytanie, czy OHIM, będący w myśl regulaminu stroną pozwaną, może złożyć wniosek inny niż o oddalenie skargi o stwierdzenie nieważności ⁴⁸.

⁴⁸ Artykuł 133 § 2 regulaminu Sądu Pierwszej Instancji.

W ww. wyroku w sprawie *GE Betz/OHIM – Atofina Chemicals (BIOMATE)* udzielono odpowiedzi pozytywnej. W tej sprawie Sąd zgodził się na to, by OHIM poparł żądanie strony skarżącej o stwierdzenie nieważności [decyzji] Izby Odwoławczej lub ograniczył się do pozostawienia tej kwestii do uznania Sądu. Przypominając zasadę ciągłości funkcjonalnej między z jednej strony Izbą Odwoławczą, ekspertem lub właściwym wydziałem a z drugiej strony niezależnością funkcjonalną izb odwoławczych i ich członków w wykonywaniu ich zadań, zdaniem sądu należy przyznać, że o ile OHIM nie posiada legitymacji czynnej do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności decyzji Izby Odwoławczej, nie może jednak być zobowiązany do konsekwentnej obrony każdej zaskarżonej decyzji Izby Odwoławczej czy do wnoszenia o oddalenie każdej skargi na taką decyzję ⁴⁹.

Ponadto pojawiło się również pytanie, czy dopuszczalne jest żądanie stwierdzenia nieważności, oprócz zaskarżonej decyzji, również decyzji Wydziału Sprzeciwów. Z ww. wyroku w sprawie *MFE Marienfelde przeciwko OHIM – Vétoquinol (HIPOVITON)* wynika w tej kwestii, że żądanie takie jest dopuszczalne, ponieważ składając je, strona skarżąca dąży do uzyskania od Sądu takiej decyzji, jaką jej zdaniem powinna była w zgodzie z prawem wydać Izba Odwoławcza w wyniku postępowania odwoławczego przed OHIM. Zatem, w zakresie, w jakim Izba Odwoławcza może stwierdzić nieważność decyzji wydanej przez jednostkę organizacyjną OHIM, takie stwierdzenie nieważności zalicza się również do decyzji, jakie może podjąć Sąd w ramach uprawnień reformatoryjnych, o których mowa w art. 63 ust. 3 rozporządzenia nr 40/94.

Drugie zagadnienie sprowadza się do tego, że art. 73 rozporządzenia nr 40/94, zgodnie z którym decyzje OHIM opierają się wyłącznie na przyczynach lub materiale dowodowym, co do których strony zainteresowane miały możliwość zająć stanowisko, nie uważa się za naruszony, gdy informacja, o której strony nie powiadomiono, posłużyła jedynie jako potwierdzenie prawidłowości wniosku opartego na rozumowaniu niezwiązanym z tą informacją [ww. wyrok w sprawie *Fieldturf/OHIM (LOOKS LIKE GRASS... FEELS LIKE GRASS... PLAYS LIKE GRASS)*].

Trzecie zagadnienie jest związane ze stosowaniem przez Izbę Odwoławczą, w ramach postępowania dotyczącego względnych podstaw odmowy rejestracji, art. 74 rozporządzenia nr 40/94. Zakres tego przepisu, zgodnie z którym w postępowaniu tym OHIM „ogranicza [badanie] do stanu faktycznego, dowodów i argumentów przedstawionych przez strony”, został sprecyzowany w ww. wyroku w sprawie *Ruiz-Picasso i in. przeciwko OHIM – DaimlerChrysler (PICARO)* ⁵⁰.

W wyroku tym Sąd przypominał, zgodnie z tym, co orzekł wcześniej w wyroku z dnia 23 września 2003 r. w sprawie T-308/01 *Henkel przeciwko OHIM – LHS (UK) (KLEENCARE)* (Rec. str. II-3253), że na podstawie wymienionego art. 74 Izba Odwoławcza może oprzeć swoją decyzję w sprawie odwołania od decyzji kończącej postępowanie w sprawie sprzeciwu jedynie na względnych podstawach odmowy rejestracji podniesionych przez

⁴⁹ W związku z tą problematyką zob. również wyrok Trybunału z dnia 12 października 2004 r. w sprawie C-106/03 P *Vedial przeciwko OHIM*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze.

⁵⁰ W przedmiocie niedopuszczalności w postępowaniu przed Sądem dokumentu, którego strona nie przedstawiła w trakcie postępowania przed OHIM, dotyczącego względnych podstaw odmowy rejestracji i którego z tej przyczyny OHIM nie mógł wziąć pod uwagę, zob. ww. wyrok w sprawie *Samar przeciwko OHIM – Grotto (GAS STATION)*.

zainteresowaną stronę i na faktach i dowodach przez nią przedstawionych. Po raz pierwszy jednak dodaje, że ograniczenie faktycznej podstawy badania Izby Odwoławczej nie wyklucza jednak uwzględnienia przez nią oprócz faktów wyraźnie podniesionych przez strony postępowania, faktów powszechnie znanych, to znaczy takich, które wszyscy mogą znać lub o których można się dowiedzieć z powszechnie dostępnych źródeł. W tej kwestii Sąd wyjaśnia, że ratio legis art. 74 ust. 1 in fine, polega na odciążeniu administracji w zakresie dochodzenia przez nią stanu faktycznego w postępowaniu kontrydiktoryjnym oraz że osiągnięciu tego celu nie stoi na przeszkodzie to, że OHIM uwzględnia fakty powszechnie znane.

Jako czwarte zagadnienie należy wskazać, że istotne wskazówki dotyczące wymogów językowych postępowania w sprawie sprzeciwu sąd zawarł w ww. wyroku w sprawie *GE Betz przeciwko OHIM – Atofina Chemicals (BIOMATE)*.

4. Ciągłość funkcjonalna instancji OHIM

Utrwalone orzecznictwo w sprawach ex parte⁵¹, zgodnie z którym istnieje ciągłość funkcjonalna między ekspertem i Izbą Odwoławczą, może również znaleźć zastosowanie w odniesieniu do związku, jaki istnieje między Wydziałem Sprzeciwów OHIM wydającym decyzję w pierwszej instancji oraz izbami odwoławczymi. Opierając się wprost na rozwiązaniu przedstawionym w ww. wyroku z dnia 23 września 2003 r. w sprawie *T-308/01 Henkel przeciwko OHIM – LHS (UK) (KLEENCARE)* (zreferowanym w Sprawozdaniu Rocznym za 2003 r.), Sąd w wyroku z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie *Kaul przeciwko OHIM – Bayer (ARCOL)* orzekł, że Izba Odwoławcza popełniła błąd, odmawiając uwzględnienia dowodów, mających wykazać w wysokim stopniu odróżniający charakter wcześniejszego znaku towarowego z tego powodu, że dowody te nie zostały przedstawione Wydziałowi Sprzeciwów. Mając na względzie ciągłość funkcjonalną między instancjami OHIM, Izba Odwoławcza zobowiązana była w swoim rozstrzygnięciu uwzględnić wszystkie okoliczności faktyczne oraz prawne, na które zainteresowana strona powołała się w trakcie postępowania przed składem orzekającym w pierwszej instancji, jak też – z zastrzeżeniem wiążących terminów⁵² – w postępowaniu odwoławczym. W przedmiotowej sprawie Izba Odwoławcza powinna była rozważyć dowody przedstawione jej w stosownym czasie. Stwierdzone uchybienie pociągnęło za sobą skutek w postaci stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji⁵³.

⁵¹ Wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie *T-163/98 Procter & Gamble przeciwko OHIM (BABY-DRY)*, Rec. str. II-2383, którego nie podważa w tym zakresie wyrok Trybunału z dnia 20 września 2001 r. w sprawie *C-383/99 P Procter & Gamble przeciwko OHIM (BABY-DRY)*, Rec. str. I-6251 oraz wyrok Sądu z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawie *T-63/01 Procter & Gamble przeciwko OHIM (Kształt mydła)*, Rec. str. II-5255.

⁵² To jest z zastrzeżeniem poszanowania przepisu art. 74 ust. 2 rozporządzenia nr 40/94, który stanowi: „Urząd może nie wziąć pod uwagę stanu faktycznego lub dowodów, których zainteresowane strony nie przedstawiły w odpowiednim terminie”.

⁵³ Bez zajmowania równie wyraźnego stanowiska w tej kwestii ciągłość funkcjonalna między instancjami OHIM była przywoływana w ramach innych postępowań *inter partes*, to jest w ww. wyrokach z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie *T-107/02 GE Betz przeciwko OHIM – Atofina Chemicals (BIOMATE)* i z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie *T-334/01 MFE Marienfelde przeciwko OHIM – Vétoquinol (HIPOVITON)*.

G. Dostęp do dokumentów

Rozporządzenie nr 1049/2001⁵⁴, wydane w oparciu o art. 255 WE, ustanawia zasady, warunki i ograniczenia regulujące wykonywanie prawa publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu, Rady i Komisji w celu umożliwienia bliższego uczestnictwa obywateli w procesie decyzyjnym, zagwarantowania większej legitymizacji, skuteczności i odpowiedzialności administracji względem obywateli w systemie demokratycznym i przyczynienia się do umacniania zasad demokracji i poszanowania praw podstawowych.

Odmowy dostępu udzielone przez Komisję i Radę, leżące u podstaw wyroków z dnia 30 listopada 2004 r. *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds przeciwko Komisji* (T-168/02, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze) i z dnia 23 listopada 2004 r. *Turco przeciwko Radzie* (T-84/03, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze), dały Sądowi możliwość sprecyzowania zakresu pewnych przepisów tego rozporządzenia.

Rozporządzenie to stanowi, po pierwsze, że jeżeli żąda się od instytucji dokumentu pochodzącego od strony trzeciej, musi ona skonsultować się z tą stroną trzecią, aby ocenić, czy może mieć zastosowanie jeden z przewidzianych w tym rozporządzeniu wyjątków, chyba że jednoznacznie wiadomo, czy dokument powinien zostać ujawniony czy nie (art. 4 ust. 4), a po drugie, że Państwo Członkowskie może zażądać od instytucji nieujawniania dokumentu pochodzącego od tego Państwa Członkowskiego bez jego uprzedniej zgody (art. 4 ust. 5).

Ponieważ Republika Federalna Niemiec sprzeciwiła się udostępnieniu wnioskodawcy pewnych dokumentów pochodzących od władz niemieckich, Komisja odmówiła mu ich udostępnienia. Sąd, w związku z wniesieniem do niego skargi o stwierdzenie nieważności decyzji w sprawie odmowy, powołanym wyżej wyrokiem *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds przeciwko Komisji*, utrzymał tę decyzję w mocy. Podkreślając, że Państwa Członkowskie znajdują się w innej sytuacji niż pozostałe strony trzecie, Sąd stwierdza, że Państwo Członkowskie ma prawo żądać od instytucji, aby nie ujawniała dokumentu, który od niego pochodzi, a instytucja ma obowiązek nie ujawniać go bez jego „uprzedniej zgody”. Ten spoczywający na instytucji obowiązek uzyskania uprzedniej zgody od Państwa Członkowskiego, jasno wyrażony w art. 4 ust. 5 rozporządzenia, mógłby zostać pozbawiony sensu, gdyby Komisja mogła zdecydować się na ujawnienie tego dokumentu pomimo wyraźnego sprzeciwu właściwego Państwa Członkowskiego. Zatem, jak uznaje Trybunał wbrew twierdzeniu skarżącej popieranej przez trzy Państwa Członkowskie, poproszona o to instytucja ma obowiązek nieujawniania dokumentu, o który chodzi, gdy żąda tego, na mocy wymienionego przepisu, Państwo Członkowskie.

Co się tyczy wyroku *Turco przeciwko Radzie*, miał on u źródła odmowę udostępnienia przez Radę wnioskodawcy opinii Służby Prawnej Rady dotyczącej propozycji dyrektywy Rady ustalającej minimalne standardy przyjmowania osób występujących o udzielenie azylu w Państwach Członkowskich. Rada powołała się w tym celu na art. 4 ust. 2

⁵⁴ Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, str. 43).

rozporządzenia nr 1049/2001, który stanowi, że instytucje odmawiają dostępu do dokumentu, jeśli ujawnienie go naruszyłoby wymogi ochrony, między innymi, postępowania sądowego lub porady prawnej, chyba że za ujawnieniem przemawia interes publiczny.

Sąd rozstrzyga na korzyść Rady, którą popierały w tej sprawie Zjednoczone Królestwo i Komisja. Orzeka on, wbrew temu, co twierdził skarżący, że pojęcie „porady prawnej” należy rozumieć w ten sposób, że ochrona interesu publicznego może stać na przeszkodzie ujawnieniu treści dokumentów sporządzanych przez Służbę Prawną Rady w ramach postępowania sądowego, jak również we wszystkich innych celach. Wyjaśnia w oparciu o wyrok z dnia 7 grudnia 1999 r. *Interporc przeciwko Komisji* (T-92/98, Rec. str. II-3521; zob. Sprawozdanie Roczne z 1999 r.), że opinie prawne sporządzone w związku z postępowaniem sądowym są już objęte wyjątkiem dotyczącym tego postępowania.

Ponieważ wyjątki od prawa do dostępu do tych dokumentów instytucji, które objęte są rozporządzeniem nr 1049/2001, muszą być interpretowane i stosowane ściśle, Sąd uznaje, iż okoliczność, że przedmiotowy dokument jest opinią prawną, nie może sama przez się uzasadniać stosowania powołanego wyjątku. Ponieważ jednak z jednej strony Rada nie popełniła żadnego błędu w ocenie, uznając, że ujawnienie żądanej opinii prawnej mogłoby pociągnąć za sobą wątpliwości co do legalności aktu prawnego, którego dotyczy, a zatem istniał interes w ochronie tej opinii, a z drugiej strony, że wnioskodawca nie powołał się na żaden nadrzędny interes publiczny, który mógłby uzasadnić ujawnienie takiego dokumentu, Sąd orzekł oddalenie skargi w całości.

H. Wspólnotowa służba publiczna

Setka orzeczeń rozstrzygających spory urzędników i innych pracowników instytucji Wspólnot z tymi instytucjami obejmuje różnorodne sytuacje prawne, które z konieczności syntetycznego charakteru niniejszego opracowania mogą być zreferowane jedynie w niewielkiej części. Wskazać zatem wypada, że skargi kwestionowały prawidłowość:

- decyzji o odmowie awansu (wyroki z dnia 21 stycznia 2004 r. w sprawie T-97/02 *Mavridis przeciwko Komisji*; z dnia 2 marca 2004 r. w sprawie T-197/02 *Caravelis przeciwko Parlamentowi*; z dnia 17 marca 2004 r. w sprawie T-175/02 *Lebedef przeciwko Komisji* i T-4/03 *Lebedef przeciwko Komisji*; z dnia 10 czerwca 2004 r. w sprawie T-330/03 *Liakoura przeciwko Radzie* i z dnia 28 września 2004 r. w sprawie T-216/03 *Tenreiro przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze);
- decyzji wydanych w ramach postępowań dotyczących mianowania (wyroki z dnia 21 stycznia 2004 r. w sprawie T-328/01 *Robinson przeciwko Parlamentowi*; z dnia 2 marca 2004 r. w sprawie T-234/02 *Michael przeciwko Komisji*; z dnia 23 marca 2004 r. w sprawie T-310/02 *Theodorakis przeciwko Radzie* i z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie T-10/02 *Girardot przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze). W tym przedmiocie należy nadto zwrócić uwagę na wyrok z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie T-116/03 *Montalto przeciwko Radzie* (dotychczas nie opubliko-

- wany w Zbiorze), który uchyla decyzję Rady z dnia 23 maja 2002 r. w sprawie mianowania dodatkowego przewodniczącego Izby Odwoławczej, a tym samym przewodniczącego wydziału ds. odwołań OHIM;
- decyzji o rezygnacji z zatrudniania tłumaczy konferencyjnych, którzy osiągnęli wiek 65 lat [wyroki z dnia 10 czerwca 2004 r. w sprawie T-153/01 i T-323/01 *Alvarez Moreno przeciwko Komisji*; w sprawie T-275/01 *Alvarez Moreno przeciwko Parlamentowi*, w odwołaniu (sprawa C-373/04 P) i w sprawie T-276/01 *Garroni przeciwko Parlamentowi*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze];
 - decyzji wydanych przez komisje konkursowe, o odmowie dopuszczenia kandydatów do testów (wyroki z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie T-195/02 *Briganti przeciwko Komisji*; z dnia 19 lutego 2004 r. w sprawie T-19/03, *Konstantopoulou przeciwko Trybunałowi Sprawiedliwości*; z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie T-145/02 *Petrich przeciwko Komisji*; z dnia 21 października 2004 r. w sprawie T-49/03 *Schumann przeciwko Komisji*; z dnia 26 października 2004 r. w sprawie T-207/02 *Falcone przeciwko Komisji* i z dnia 28 października 2004 r. w sprawach T-219/02 i T-337/02 *Lutz Herrera przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze), przyznających oceny eliminujące (wyrok z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawach T-285/02 i T-395/02 *Vega Rodríguez przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze) lub odmawiających wpisania skarżącego na listę rezerwową (wyroki z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie T-277/02 *Pascall przeciwko Radzie* i z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie T-165/03 *Vonier przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze);
 - decyzji wydanych w ramach postępowań dyscyplinarnych (wyrok z dnia 16 grudnia 2004 r. w sprawach T-120/01 i T-300/01 *De Nicola przeciwko BEI*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze) lub nakładających kary dyscyplinarne (wyroki z dnia 16 marca 2004 r. w sprawie T-11/03 *Afari przeciwko Europejskiemu Bankowi Centralnemu*; z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie T-198/02 *N przeciwko Komisji* i z dnia 10 czerwca 2004 r. w sprawach T-258/01 *Eveillard przeciwko Komisji* i T-307/01 *François przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze).

Inne wyroki rozstrzygały w przedmiocie żądań zasądzenia odszkodowania z tytułu opóźnienia w sporządzeniu sprawozdania z oceny (wyroki z dnia 6 lipca 2004 r. w sprawie T-281/01, *Huygens przeciwko Komisji* i z dnia 30 września 2004 r. w sprawie T-16/03 *Ferrer de Moncada przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze) lub z tytułu choroby zawodowej urzędnika (wyroki z dnia 3 marca 2004 r. w sprawie T-48/01 *Vainker i Vainker przeciwko Parlamentowi*, i z dnia 14 października 2004 r. w sprawie T-256/02 *I przeciwko Trybunałowi Sprawiedliwości* oraz T-389/02 *Sandini przeciwko Trybunałowi Sprawiedliwości*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze). Wspomnieć również należy o wyrokach z dnia 5 października 2004 r. T-45/01 *Sanders i in. przeciwko Komisji* i T-144/02 *Eagle przeciwko Komisji* (dotychczas nie opublikowanych w Zbiorze), które zobowiązują pozwane instytucje do naprawienia szkody poniesionej przez skarżących w związku z niezatrudnieniem ich w charakterze pracowników tymczasowych Wspólnot w celu wykonywania pracy na rzecz wspólnego przedsiębiorstwa Joint European Tours (JET).

II. Spory dotyczące odszkodowań⁵⁵

Odpowiedzialność pozaumowna Wspólnot z tytułu czynów niedozwolonych jest uzależniona od zaistnienia trzech przesłanek, którymi są: bezprawność zachowania zarzucanego instytucjom wspólnotowym, rzeczywiście poniesiona szkoda oraz związek przyczynowy między zachowaniem a szkodą.

Sąd orzekł, że wszystkie trzy przesłanki odpowiedzialności zostały spełnione w orzeczeniu wstępnym z dnia 23 listopada 2004 r. w sprawie T-166/98 *Cantina sociale di Dolianova i in. przeciwko Komisji* (dotychczas nie opublikowanym w Zbiorze). Sąd oddalił wszystkie pozostałe skargi wniesione na podstawie art. 288 WE z powodu braku jednej lub więcej przesłanek.

Co się tyczy przesłanki bezprawności zachowania zarzucanego instytucjom wspólnotowym w wyrokach z dnia 10 lutego 2004 r. w sprawach T-64/01 i T-65/01 *Afrikanische Frucht-Compagnie i Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co przeciwko Komisji* (dotychczas nie opublikowanym w Zbiorze) oraz z dnia 23 listopada 2004 r. w sprawie T-166/98 *Cantina sociale di Dolianova i in. przeciwko Komisji*, wyżej wymienionym, Sąd przypomniał, że zgodnie z orzecznictwem wymagane jest stwierdzenie wystarczająco istotnego naruszenia normy prawnej mającej na celu przyznanie uprawnień podmiotom prywatnym (wyrok Trybunału z dnia 4 lipca 2000 r. w sprawie C-352/98 P *Bergaderm i Goupil przeciwko Komisji*, Rec. str. I-5291). Odnosnie do wymogu, aby naruszenie było wystarczająco istotne, decydującym kryterium pozwalającym na uznanie, że został on spełniony, jest oczywiste i poważne przekroczenie przez instytucję wspólnotową granic jej swobodnej oceny. W sytuacji gdy instytucja dysponuje jedynie mocno ograniczonym zakresem swobodnej oceny lub wręcz go nie posiada, zwykłe naruszenie prawa wspólnotowego może skutkować stwierdzeniem naruszenia wystarczająco istotnego.

Pojęcie „normy prawnej mającej na celu przyznanie uprawnień podmiotom prywatnym” było wielokrotnie poddawane ocenie Sądu. I tak orzekł on, że normy dotyczące podziału kompetencji między różnymi instytucjami Wspólnot nie mają na celu przyznania uprawnień podmiotom prywatnym, tak więc ewentualna bezprawna delegacja kompetencji Rady na rzecz Komisji nie może spowodować odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty (ww. wyrok w sprawach *Afrikanische Frucht-Compagnie i Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co przeciwko Komisji*). Nawiązując do orzecznictwa Trybunału, Sąd uznał również, że naruszenie obowiązku uzasadnienia nie powoduje odpowiedzialności Wspólnoty (ww. wyrok w sprawach *Afrikanische Frucht-Compagnie i Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co przeciwko Komisji*, oraz wyrok z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie T-154/01 *Distilleria F. Palma przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze).

Natomiast w ww. wyroku w sprawie *Cantina sociale di Dolianova i in. przeciwko Komisji* Sąd przyjął, że zasada zakazująca bezpodstawnego wzbogacenia oraz zasada niedyskryminacji mają na celu przyznanie uprawnień podmiotom prywatnym. Naruszenie tych zasad przez Komisję zostało przez Sąd uznane za wystarczająco istotne, przy czym w żadnej innej sprawie o odszkodowanie rozstrzygniętej w 2004 r. Sąd nie dokonał podobnej oceny.

⁵⁵ Z pominięciem spraw związanych ze wspólnotową służbą publiczną.

Ponadto w ww. wyroku w sprawach *Afrikanische Frucht-Compagnie i Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co przeciwko Komisji* Sąd przypomniał przesłanki odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty z tytułu czynów niedozwolonych w sytuacji, w której taki reżim odpowiedzialności powinien zostać uznany w prawie wspólnotowym (zob. również w tym przedmiocie sprawozdania roczne z lat 2001, 2002 i 2003). I tak, w nawiązaniu do swych wcześniejszych orzeczeń Sąd uznał, że zakłada ona spełnienie trzech przesłanek, którymi są: rzeczywiście poniesiona szkoda, związek przyczynowy między szkodą a zachowaniem zarzucanym instytucjom Wspólnoty oraz niezwykle i szczególnie charakter tej szkody, przy czym szkoda jest „szczególna” wówczas, gdy określona kategoria podmiotów gospodarczych doświadcza jej w sposób nieproporcjonalny w porównaniu z innymi podmiotami, a „niezwykła” wówczas, gdy przekracza granice ryzyka gospodarczego cechującego działalność w danym sektorze, a czynu będącego źródłem szkody nie usprawiedliwia ogólny interes gospodarczy. W przedmiotowej sprawie Sąd ocenił, że szkoda „kwalifikowana” w sposób oczywisty nie została wykazana.

Wreszcie ważne i interesujące jest postanowienie z dnia 7 czerwca 2004 r. w sprawie T-338/02 *Segi i in. przeciwko Radzie* [dotychczas nie opublikowany w Zbiorze; w odwołaniu (sprawa C-355/04 P)]⁵⁶. Celem skarżących było uzyskanie naprawienia szkody poniesionej wskutek umieszczenia ich na liście stanowiącej załącznik do wspólnego stanowiska Rady 2001/931/WPZiB z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie zastosowania szczególnych środków w celu zwalczania terroryzmu⁵⁷, uaktualnionego wspólnymi stanowiskami 2002/340 i 2002/462⁵⁸. Wspólne stanowisko 2001/931/WPZiB zostało przyjęte na podstawie art. 15 Traktatu o Unii Europejskiej umieszczonego w tytule V Traktatu zatytułowanym „Postanowienia dotyczące Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa” (WPZiB) oraz art. 34 Traktatu o Unii Europejskiej umieszczonego w tytule VI Traktatu zatytułowanym „Postanowienia dotyczące współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych” (zwanym też „wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne”) (WSiSW).

Zważywszy, że przepis⁵⁹ wspólnego stanowiska, który dotyczy skarżących, nie wprowadza żadnego środka z dziedziny WPZiB i że w związku z tym jedyną podstawą prawną mającą znaczenie w odniesieniu do czynów, które miały być źródłem podnoszonej szkody, jest art. 34 Traktatu o Unii Europejskiej, Sąd stwierdził, że jest oczywiście niewłaściwy do rozpoznania skargi o odszkodowanie, jako że jedyne środki ochrony sądowej przewidziane w ramach tytułu VI Traktatu o Unii Europejskiej to odesłanie prejudycjalne, skarga o stwierdzenie nieważności oraz rozstrzyganie sporów między Państwami Członkowskimi. Tytuł VI Traktatu nie przewiduje zatem żadnego rodzaju skargi o odszkodowanie. Sąd podkreśla, że okoliczność, iż skarżący „prawdo-

⁵⁶ Zob. również postanowienie z tego samego dnia w sprawie T-333/02 *Gestoras Pro-Amnistia i in. przeciwko Radzie*, [dotychczas nie opublikowany w Zbiorze; w odwołaniu (sprawa C-354/04 P)].

⁵⁷ Dz.U. L 344, str. 93.

⁵⁸ Wspólne stanowiska 2002/340/WPZiB i 2002/462/WPZiB przyjęte przez Radę na podstawie art. 15 i 34 Traktatu o Unii Europejskiej odpowiednio dnia 2 maja i 17 czerwca 2002 r. (Dz.U. L 116, str. 75 i Dz.U. L 160, str. 32).

⁵⁹ Chodziło o art. 4, zgodnie z którym Państwa Członkowskie, poprzez współpracę policyjną i sądową w sprawach karnych w ramach tytułu VI Traktatu o Unii Europejskiej, zapewniają sobie nawzajem jak najszerzą pomoc w zapobieganiu i zwalczaniu aktów terrorystycznych.

podobnie nie dysponują żadnym narzędziem skutecznej ochrony sądowej” sama w sobie nie stwarza, w systemie prawnym opierającym się na zasadzie kompetencji przyznanych, samodzielnej podstawy kompetencji wspólnotowej.

Odnosnie do żądania odszkodowawczego skarżących w zakresie, w jakim zmierzało ono do stwierdzenia, że Rada, działając w dziedzinie sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, wkroczyła w kompetencje Wspólnoty, Sąd uznaje swoją właściwość, lecz uważa, że żądanie jest całkowicie pozbawione podstawy prawnej, skoro podstawą prawną mającą znaczenie dla przyjęcia przepisu będącego źródłem szkody był art. 34 Traktatu o Unii Europejskiej.

III. **Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych**

Liczba wniosków o zastosowanie środków tymczasowych złożonych w 2004 r. jest stosunkowo mniejsza niż w roku poprzednim, gdyż zarejestrowano 26 wniosków, wobec 39 w 2003 r. Należy stwierdzić, że wbrew temu, co zaobserwowano w 2002 r., spadku liczby wniosków o zastosowanie środków tymczasowych nie równoważy wysoka liczba wniosków o rozpoznanie spraw głównych w trybie przyspieszonym, skoro jak wspomniano wcześniej, złożonych zostało tylko trzynaście takich wniosków.

Prezes Sądu, którego zadaniem jest orzekanie w postępowaniach w przedmiocie środków tymczasowych, zakończył 34 takie sprawy. Poza środkami tymczasowymi zarządzonymi na czas określony (postanowienia z dnia 21 stycznia 2004 r. w sprawach T-217/03 R *FNCBV przeciwko Komisji*, T-245/03 R *FNSEA i in. przeciwko Komisji* i z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie T-198/01 R III *Technische Glaswerke Ilmenau przeciwko Komisji*, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze) oraz przypadkami zawieszenia wykonania przed wydaniem wyroku oddalił on wnioski, które wpłynęły do niego w 2004 r., między innymi wniosek złożony przez autonomiczny region Azorów, mający na celu zawieszenie nowego systemu rybołówstwa, mającego zastosowanie do wód otaczających ten archipelag (postanowienie z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-37/04 R *Region autonomiczny Azory przeciwko Radzie*, dotychczas nie opublikowany w Zbiorze), oraz przez firmę Microsoft.

Co się tyczy tej ostatniej sprawy, Prezes Sądu uznał w postanowieniu z dnia 22 grudnia 2004 r. *Microsoft przeciwko Komisji* (T-201/04 R, dotychczas nie opublikowane w Zbiorze), że dowody przedłożone przez Microsoft nie wystarczą, by dowieść, że niezwłoczne podjęcie środków zaradczych nałożonych przez Komisję może grozić mu spowodowaniem poważnych i nieodwracalnych szkód.

Ta sprawa bierze swój początek w decyzji Komisji z dnia 24 marca 2004 r.⁶⁰ stwierdzającej, że Microsoft naruszył art. 82 WE, nadużywając pozycji dominującej z racji dwóch różnych rodzajów postępowania. Nałożyła ona również na niego grzywnę wynoszącą ponad 497 milionów euro.

⁶⁰ Decyzja Komisji C(2004) 900 wersja ostateczna z dnia 24 marca 2004 r. odnośnie do postępowania na mocy art. 82 WE (Sprawa COMP/C-3/37.792) [tłumaczenie nieoficjalne].

Pierwsze z zachowań, w związku z którym Komisja nałożyła karę, polega na odmowie udostępnienia przez Microsoft swoim konkurentom, w okresie od października 1998 r. do chwili wydania decyzji, pewnych „informacji dotyczących interoperacyjności” oraz zgody na ich zastosowanie w celu rozwoju i dystrybucji, na rynku systemów operacyjnych dla serwerów grup roboczych, produktów konkurencyjnych w stosunku do produktów Microsoftu. Komisja, tytułem środka zaradczego, zobowiązała Microsoft do ujawnienia każdemu przedsiębiorstwu zainteresowanemu rozwojem i dystrybucją systemów operacyjnych dla serwerów grup roboczych „specyfikacji” swoich protokołów komunikacji pomiędzy klientem i serwerem lub pomiędzy serwerami. Specyfikacje te zawierają opis niektórych cech charakterystycznych programu i powinny być oddzielne w stosunku do „kodu źródłowego” programu, który oznacza kod informatyczny rzeczywiście wykonywany przez komputer.

Drugim zachowaniem, w związku z którym Komisja nałożyła karę, jest sprzedaż wiązana odtwarzacza multimedialnego Windows Media Player wraz z systemem operacyjnym Windows. Komisja uznała, że taka praktyka ma wpływ na konkurencję na rynku odtwarzaczy multimedialnych. Komisja, tytułem środka zaradczego, nałożyła na Microsoft obowiązek oferowania w sprzedaży wersji Windows bez Windows Media Player. Niemniej jednak Microsoftowi pozostawiono możliwość sprzedaży systemu Windows wraz z Windows Media Player.

Dnia 7 czerwca 2004 r. spółka Microsoft wystąpiła do Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich ze skargą o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji (sprawa T-201/04). Dnia 25 czerwca tego roku Microsoft wystąpił o zawieszenie wykonania środków zaradczych nałożonych na mocy tej decyzji. Komisja, w następstwie złożenia tego wniosku, poinformowała Prezesa Sądu Pierwszej Instancji, iż nie miała zamiaru kontynuować przymusowego wykonania środków zaradczych przed rozstrzygnięciem w przedmiocie wniosku o zawieszenie wykonania.

Prezes Sądu, Bo Vesterdorf, postanowieniem z dnia 22 grudnia 2004 r. orzeka, że spółka Microsoft nie udowodniła ryzyka poniesienia poważnej i nieodwracalnej szkody z tytułu wykonania zaskarżonej decyzji.

Odnosnie do odmowy udostępnienia niektórych informacji dotyczących interoperacyjności Prezes uważa, że sprawa główna wywołuje szereg zasadniczych wątpliwości dotyczących okoliczności, w jakich Komisja ustaliła, że odmowa ujawnienia informacji stanowi nadużycie pozycji dominującej, sprzeczne z art. 82 TWE. Podkreślając, iż rozstrzygnięcie tych kwestii należy wyłącznie do sędziego orzekającego w sprawie, Prezes Sądu stwierdza, że skarga o stwierdzenie nieważności złożona przez Microsoft nie jest, *prima facie*, pozbawiona podstaw oraz że warunek *fumus boni juris* (warunek polegający na wstępnej ocenie zasadności skargi) jest w konsekwencji spełniony.

Prezes uważa jednak, że nie został spełniony warunek pilnego charakteru, ponieważ spółka Microsoft nie udowodniła, że ujawnienie informacji utrzymywanych do tej pory w tajemnicy byłoby przyczyną poważnej i nieodwracalnej szkody. W ramach faktycznej analizy podnoszonych przez Microsoft konsekwencji ewentualnego ujawnienia Prezes stwierdza w szczególności, że ujawnienie informacji utrzymywanych do tej pory w tajemnicy nie musi pociągać za sobą wystąpienia poważnej szkody oraz że, mając na uwadze okoliczności niniejszej sprawy, taka szkoda nie została wykazana w tym przypadku. Ponadto Microsoft nie wykazał, po pierwsze, że wykorzystanie przez konkurentów ujawnionych informacji

prowadziłoby do upublicznienia tych informacji, po drugie, że utrzymanie produktów konkurencyjnych w kanałach dystrybucyjnych po ewentualnym stwierdzeniu nieważności zaskarżonej decyzji spowodowałoby poważną i nieodwracalną szkodę, po trzecie, że konkurencja Microsoftu mogłaby „klonować” produkty tej spółki, po czwarte, że Microsoft musiałby dokonać gruntownej zmiany swojej polityki handlowej oraz, po piąte, że decyzja spowodowałaby nieodwracalną zmianę rynku.

W kwestii sprzedaży związanej Windows wraz z Windows Media Player Prezes uważa przede wszystkim, że niektóre argumenty przytoczone przez Microsoft dotyczą złożonych kwestii, takich jak niezgodny z zasadami konkurencji skutek sprzedaży związanej wynikający z „pośrednich efektów sieci”, a rozwiązanie tych kwestii należy do Sądu w ramach postępowania głównego. Po stwierdzeniu spełnienia warunku *fumus boni juris* Prezes ustala następnie, czy niniejsza sprawa ma pilny charakter, który uzasadniałby wydanie postanowienia w przedmiocie wnioskowanego zawieszenia wykonania. Dokonując analizy faktycznej rzekomych szkód, Prezes orzeka, że Microsoft nie wykazał w sposób rzeczowy istnienia ryzyka poniesienia przez niego poważnej i nieodwracalnej szkody wynikającej z działania godzącego w jego politykę handlową lub jego dobre imię.

Spis treści działalności Sądu Pierwszej Instancji w 2004 r.

	Strona
I. SPORY DOTYCZĄCE LEGALNOŚCI	81
A. Zagadnienia proceduralne	82
1. Postępowanie w trybie zaocznym	82
2. Podniesienie z urzędu zarzutu dotyczącego porządku publicznego	82
3. W przedmiocie kosztów	83
B. Dopuszczalność skarg wniesionych na mocy art. 230 WE	85
1. Akty mogące stanowić przedmiot skargi	85
2. Termin wniesienia skargi	86
3. Interes prawny	87
4. Legitymacja procesowa	87
a) Decyzje	88
b) Akty o charakterze generalnym	90
C. Reguły konkurencji stosowane do przedsiębiorstw	91
1. Wkład orzecznictwa w dziedzinie art. 81 WE	92
a) Zakres rzeczowy	92
b) Postępowanie w sprawach konkurencji	93
– W przedmiocie dostępu do akt	93
– W przedmiocie zakresu przedstawienia zarzutów	94
– Skutki wyraźnego uznania faktów w trakcie fazy administracyjnej	94
– Brak uznania bezwzględnego prawa do milczenia	95
– Rozsądny termin	96
c) Dowód naruszenia art. 81 WE	96
d) Grzywny	97

– Wytyczne	98
W przedmiocie wagi naruszenia	98
W przedmiocie czasu trwania	99
Okoliczności obciążające	100
Okoliczności łagodzące	100
– W przedmiocie komunikatu w sprawie współpracy	100
– W przedmiocie non bis in idem	101
– W przedmiocie korzystania z nieograniczonego prawa orzekania	102
2. Rozporządzenie nr 4064/89	102
D. Pomoc państwa	103
1. Pojęcie pomocy państwa	103
a) Elementy konstytutywne	103
– Korzyści	104
– Konkretny charakter lub selektywność środków podejmowanych przez państwo	106
b) Wytyczne	107
c) Windykacja	108
2. Zagadnienia proceduralne	109
E. Środki ochrony handlowej	111
F. Wspólnotowy znak towarowy	113
1. Bezwzględne podstawy odmowy rejestracji	113
2. Względne podstawy odmowy rejestracji	115
3. Zagadnienia formalne i proceduralne	117
4. Ciągłość funkcjonalna instancji OHIM	119
G. Dostęp do dokumentów	120
H. Wspólnotowa służba publiczna	121
II. SPORY DOTYCZĄCE ODSZKODOWAŃ	123
III. WNIOSKI O ZASTOSOWANIE ŚRODKÓW TYMCZASOWYCH	125